

Aime Raadla
Rein Raadla

Sarvemäelt Leevile

A-110713

Aime Raadla
Rein Raadla

Sarvemäelt Leevile

**Veriora valla väikekülade
minevikust ja olevikust**

2012

Raamatu väljaandmist toetasid:
Kohaliku omaalgatuse programm
Veriora Vallavalitsus

REGIONAALMINISTRI
VALITSEMISALA

EAS
Enterprise Estonia

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

Kujundus ja trükk: AS Võru Täht

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Saateks

Käesolev kogumik räägib Põlva maakonna Veriora valla väikekülade Sarvemäe, Soohara, Süvahavva ja Leevi minevikust ning tänapäevast. Kasutatud on inimeste mälestusi, Veriora sovhoosi ja Leevi kooli kroonikat, trükisõnas ilmunud ja internetis leiduvat materjali.

Siinkohal täname kõiki neid, kes oma kaastöid, memuaare, isiklike fotoalbumeid, vanu dokumente jms on pakkunud ning heade soovitusetega toetanud.

Raamatu väljaandmist rahastas Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kohaliku omaalgatuse programm ja Veriora Vallavalitsus.

Sarvemäe

Sarvemäe asub Veriora vallas Värskas – Vinso – Põlva tee ääres. Rahvapärimuse järgi oleval siin kõrgel mäel, ümbritsetud soodest ja järvedest, elanud vaba rahvas. Üle vee kaldale pääsetud salasildade abil. Kui tulnud vaenlane, siis puhutud sarve ja salasillad lastud vee alla.

Sarvemäel asub endine Sävahavva algkool, mille Palo mõisa omanik parun Budberg olevat lasknud ehitada Vöhandu jõe sügavasse orgu. Esimene koolimaja olnud vilets õlgkatusega ehitus Jutsi talu maa peal. Koolis õpetatud vaimulikku laulu ja usuõpetust. Kirikuõpetaja revideerinud kooli iga aasta märtsikuul. Õpetaja palgaks olnud maa, lisapalgaks aga vabatahtlikud anded, mida õpetaja viljapeksu ajal pidanud koguma. 1874. aastal mõõdeti Palo valla maad kruntideks ja kooli maa müüdi koos teiste mõisa maatükkidega ära. Uue kooli asukohaks sai Sarvemäe. Mõisaomanik andis tasuta ehitusmaterjali ja vald ehitas uue koolimaja. 1885. aastal põles see maja ära ja tuli kohe uue ehitamisele asuda.

Sävahavva algkool 1960ndail.

Õpetajateks olid 1815 – 1825 Röbi Ado, alates 1839. aastast Hindrik Hakmann, hiljem Jaan Hakmann, 1858. aastast Peter Maddisson. Õpilasi oli tollal alla 50. 1897 – 1927 oli koolmeistriks Daniel Sell, kes oli ka aktiivne seltskonnategelane. 1908 – 1914 pidas isa kõrval edukalt seda ametit Johannes Sell. Kool oli 4-klassiline ja õpilaste arv Eesti Vabariigi algusaastail 60 ringis.

Daniel Sell õpilastega 1920ndail.

Süvahava algkooli õpilased, õpetajad ja lapsevanemad 1930ndail.

1920ndatel oli õpetajaks Jaan Järv. 1926. aastal valiti ametisse Paul Palgi, hea majandusmees, hoolitsev ja tark koolmeister, kes oskas kooliperet liita ühistegevuse kaudu. 1930/1931. õppeaastal jõustus 6-klassiline koolikohustus. Õpetajateks olid lühemat aega August Pintmann, Hilda Kübard, Haidak, Nurm, Mardla. Viimane juhtis ka kodutütarde rühma.

Nõukogude ajal tegutses kool neljaklassilisena kahe klassikomplektiga. Õpetajateks olid Hans Tobreluts, Kalju Kuldvee, Evi Keerberg, Hella Mälton, Feliks Lesomägi. 1956 – 1960, mil koolis õppis alla 20 lapse, sai ärgas koolimees Evald Küppar hakkama korraga nelja klassi õpetades. Koolitundide kõrvalt matkati, hariti kooliaeda, korjati ravimtaimi, istutati koolimaja ümber kasemets, võeti osa ülerajoonilistest võistlustest ja korraldati tähtpäevadel pidusid. Kooli 100. aastapäeva peost 1960. aastal võttis osa kogu ümbruskond. Jüriöö ülestõusu aastapäeva puhul toimus tõrvikutega rongkäik Kalmemäele.

Evald Küppar õpilastega 1960.

Pärast Küppari surma 1960. aastal töötasid Sühavavva algkoolis veel Anna Rand, Hilda Peet, Luule Hollas ja Hilda Mitt.

Ene Mölder (Ootsing) meenutab oma kooliaastaid Sühavva algkoolis: „60ndate aastate lõpus oli koolis alla 20 lapse. Algul õp-
 pisime kahes liitklassis, 1969. aastal kõik koos. Külmal talvel olid
 ruumid jahedad, kuigi ahjud köeti tuliseks. Oodatud olid jõulupeod,
 kus kõik lapsed said esineda. Tagumisse klassi tehti lava, isegi eesrii-
 ded olid olemas. Vahetunnis mängisime rahvaste palli või jooksime
 kasemetsa all. Söögivahetunnis pakkus koolitädi kuuma vaarika-
 varreteed. Võileib oli igal lapsel kodust kaasa võetud. Talvel vedasid
 isad kordamööda kolhoosi hobusega küla lapsi kooli. Koju sõitsi-
 me suuskadega. Peatusime lumeredelite juures või vana pedaja all,
 et salajuttu ajada. Tõeline magnet oli külaraamatukogu, kus Rosalie
 Hollas pakkus koolilastele alati midagi head, kas õunu, kommi või
 pannkooke. Roosi kontrollis iga kord, kas laenutatud raamatuid ikka
 loeti. Nii said lapsed teada, mida sõber oli lugenud.“

Kool suleti 1969. aasta kevadel.

Hilda Mitt Sühavva algkooli viimaste õpilastega 1969.

Praegu on Sarvemäel püsielanikke 15, kuid varasematel aegadel
 oli neid kordades rohkem. Inimesed tegelesid peamiselt põlluhari-
 mise ja karjakasvatusega, ning kuna maad olid vesised, oli soositud

linakasvatus, mis andis ka rohkem tulu. Talude päriksostmine hoo-
gustus 1860ndatel aastatel.

1884. aastal tuli Jakob Kõrs (1827 – 1899) oma naise Leenaga (1839 – 1919) Valgjärvelt Palo valda elama. Tema ostetud talu kandis mõisakirjas nime Pikasilla 16B. Nimi tuli sellest, et üle soo viis pikk sild. Mõisnik oli talu võõrale müünud sellepärast, et oma rahva hulgas olivat olnud palju vargaid. „Palo vald om vargapesä, Viia Jakob nende esä,“ kõneldi ikka. Kõrre Jakobil oli poeg Gustav (1871 – 1956), kelle abielust Liisoga (1870 – 1952) sündisid ja kasvasid suureks August, Johannes, Alviine ja Eduard. Talu jäi lõpuks nooremale pojale Eduardile.

Gustav Kõrs perega 1921.

1999. aastal andis Eduard Kõrs (1912 – 2002) oma koolmeistrist tütrele Aimele intervjuu Võro Instituudi uurimuse jaoks.

Mida on Su vanemad rääkinud oma lapsepõlvest?

Imä Liiso Mudalombi latsõpõlvõst mäletä ma luku, kuis Liiso pidi hoitma kõgõ noorõmbat sõsarat Miilit (tuu jäi vanatütrikus, eläsi peräst Leevil, mõistsõ ilosit kangit kuta). Kui Miili oll mõnõ nädäline, kutsuti näide imä Epp mõisahe, kos kubijas tälle 15 vitsahuupi anda tahtse, et es olõ õigõl aol mõisa linanormi är kaknu. Epp selet küll, et oll rasõdat, et innemb es saa tulla. Vitsasaajite järjekõrd oll suur. Epp pallõl: „Pe’ske minno är, mul väikene lats kotoh!“ Kubijas jäi kindlas: „Kõrd om kõrd, mis es tulõ innemb tüüle.“

Mis töid Sul lapsepõlves tuli teha?

Säidse aastat sai tsia- ja lehmäkarjah käüdüs. Moira oll hää pini, kui kari vilja läts, ai Moira ökva vällä. 7 lehmä, 2 mullikat, 2 hobõst ja 24 lammast oll karjatada. Kui Taani Elsa mu iist karja tull, olli abis puuvarjo katussõ lüümisel. Suurõmbana sai kõiki talotõid tettüs.

Kus koolis oled käinud?

Edimäne oll Sarvemäe (Süvahavva) algkuul. Koolijuhataja vana Sell – Daniel Sell – oll kokko 40 aastat amõtih. Peräst tull viil Oro Taali. Neli klassi lõpõti kolmõ aastaga, tuuperäst et kui kuuli lätsi, viidi katõ nädälä peräst tõistõ klassi üle – mul oll ütškõrdüts selge, käsu selge, lugõmine selge. Tuuma Kusta oll vast kolm aastat joba edimädseh olnu ja sinna tä must jäi. Klassitarõ oll lauduga poolitatu – 1. ja 2. klass üteh ruumih, 3. ja 4. tõsõh.

Kui ma 4. klassih opse, tull koolinõunik Joosep Sultson meid kontrolma. Ütel: „Kümme kana, üks kukk.“ Ma olli klassih ainukõnõ poiskõnõ ja parandi tuu är, et ütstõist kanna. „Noh, üks on üle arvu, üks kukk ikka kümme kana peale. Aga sa pead todajagu rohkem mõistma,“ arvas Sultson. Ajaluu tunnih vastassi Jüriüü mässu. Sultson kitse, et väärt kikas.

Perenaised Sühavva algkooli 100. aastapäeva peol.

Mis laule laulsite ja mis mänge mängisite, mis veel meelde on jäänud?

Kui 3. klassih olli, tull Järve Jaan kuulmeistris, mängse viiolit. Ütskõrd pandse pilli mu pinginuka pääle ja läts noodiraamatut otsma. Mina võtse viioli ja lasse „Tõmba Jüri“. Järve Jaan kitse minno. Mu ono Mango Taani (imä vend Mudalomp Daniel) oll kõva viiolimängjä, ta tegi esi nii kandlit kui viiolit, amõtilt oll tislər. Mu vele August ja Hannõs joba mõistseva mängi, ma opse näide kõrvalt. Sarvemäe koolist tulõ viil miilde, kuis saksa keele tunnih latskõsõ es mõista „der Tisch“ ütelda. Vana Sell kärät: „Mis tiss, tiss om sul sää!“ ja näudäs näpoga, kos kotsil.

Vahetunnih sai ringmänge tettüs. Ma olli suur tandsuhuviline. Sõsar Alvi opas tagatarõh mullõ, kui ma vast nelä aasta vanonõ olli, padespanni, reilenderit, krakovjakki, papiljoni polkat ja muid tandsõ.

Tetti ka näidendit. „Ima, ae, kirbu purõva“ mängsemi. Ma olli poig, Pille Leida oll imä.

Ja lumõsõta teime talvõl. Pusa Alli, kelle esäl oll Savikoa telliskivivabrik, pandse lumõkuuli sisse telliskivitükü ja lei naabrilatskõsõl Tolmuski Meetal põsõ katski. Vana Sell võtse Allil kõvastõ põsõst kinni, pitsit vere vällä ja kusse: „Kas sul oll nüüd hää?“ Vet no üleaidstõ vahel oll vihapidämist.

Peräst Sarvemäe kooli lõpõtamist 1924. aastal lätsi 5. klassi Viruskuüllä, kos oll kuuõklassiline kuul. Sääl oll juhatajas Joosep Palgi, opõtaja olliva Paul Palgi, Akermann ja Kuldkepp. Koolitüüd tetti vallamajah, algklassi opseva omaette majah, mis om jo nüüd är laonu. Klassitarõ ütõh otsah oll laudsain, sääl takah magasiva latskõsõ ja sääl oll ka Akermanni tarõ. Poisi magasiva olõkotte pääl. Ega meid pallo sääl üüd es olõki, Pintmanni Voldemari ja Nemvaltsi Valteriga ollimi, mõnikõrd jäi Harkmani Alfred kah. Esi teimi koolitiinjä pliidi pääl putru ja tsäivett. Kui kotost hobõsõga Verioralõ tulti, tuudi süvvä järgi. Keväjä käve joba jalgrattaga kuuli. Tõistõl es olõ ratast, sis lainassi vahetunnih 25 sendi iist poiskõstõlõ sõitmisõs.

Pärast Viluste kooli lõpetamist läksid vist Tartusse õppima?

Lätsi jah 1928. aastal Gustav Peetsi piimatööstustõ, Võro uulits 100, rauatüüd opma. Sis käve kolm aastat Lina tänava tööstuskoolih insener Vellamaa käe all, sai säält „Õppinud töölise kutsetunnistuse“, mis om raami all saina pääl. Olli lukussepänä tüül jalgrattavabrikuh, kaalutüüstüsõh ja muial. Rongiliiklus läts parembas. Es olõ inämb vaja

hobõsõga liina sõita nigu õpipoisi aastil. Ütskõrd talvõl vei Ziuga, kes mi poolõ linarabamise järke tull kullõma, minno uma hobõsõga liina. Üü läbi sõitsõmi. Paar tunni söõdeti Liiva kõrtsi kotsil hobõst, hummogu kell 10 ollimi Tartoh. Üle Voorekülä sai sinna 63 km, talvõl 60, kui üle nuka lasõt, nigu tuuh jutuh, et kerko mano oll säidse versta, a kui härg üte posti maaha puskõ, jäi kuus. 1928. aastal sai joba Võuküläst bussiga liina sõita, tuu säidse kilomeetrit piätustõ tull jala visata.

Pärast 8 aastat linnaelu tuli sul jälle maale tulla?

Esä tahtse talo vanebmale pojale Augustile jätta, aga tuu tegi talolõ suurõ võla pääle – 400 tuhat. Kusta kutsõ minno kodo ja kirot 1937. aastal talo mino nimele. Massimi võlaprotsendi är ja pässimi vällätõst-misõst. Tõnõ poig Hannõs tegi misjonitüüd, läts adventistis ja kõndse raamatupambuga ringi, nii es jääki mul muud üle, kui esätaloh tüüle naata.

Kuidas Sa endale perenaise said?

Manda (Amanda-Marie Käosson) Käosson tull Mulgimaalt Tartoh Tautsi Mari mano, kes oll Mirvitsitõ virtin. Mandi tiinse rikaste juute man, mõistse hästi süv-vä tetä ja oll kombõlik tüütärlats. 23. juunil 1936. aastal, võidupühäl, olliva mi pulma. Pallo rahvast tull kokko. Pulma tõsõl pääväl kõndsemi Reole Võhandu viirde, kävemi tsuklõmah. Taani Elsa ja Mandi olõs piaaigu är uppunu. Ma tõmpsi mõlõmba vällä. Tetti kunstliku hingamist ja nõristadi vett vällä. Ja näe, läts õnnõs! Nüüd olõmi 63 aastat üteh elänü, 3 last – Valju, Helju,

Eduard Kõrs perega 1956.

Aime – suurõs kasvatanu ja kui söimata olõgi saanu, sis söömätä ei olõ kunagi jäänü!

Oled Sa sõjaväes käinud või rindel olnud?

11 kuud Eesti sõaväeh 1931 – 1932.a. lennuväe sidekaablite hooldamisel Tartoh ja Jõhvih ole olnu. Vene väkke es taheta, aga Saksa sõaväe Klooga laagrist pagõsi Jõhvi lähedal Peressaarõ mõtsa, nikani kui venelastõ väe joba sisse marseva. Siis tulli jalgsi 300 km kodo. Siin olliva sakslasõ mi talost hobõsõ är võtnu, üts pomm oll ka keldriperä takah lahenu, aga kodo ja pere jäi terves. Taani Aksel soovit raudtii pääle tüüle minnä, et Vene sõaväkke es võetas. Verioral olligi vast kolm aastat.

Pärast sõda töötasid pikka aega ehitajana. Ja kellena veel?

Sai jah ehitusvalitsuseh oltus. Verioralõ ehitati teräviläsälvõ. Kruuda Jants üteli, et küll opit müüritüü ka är, olõt jo kuldsõtõ kätega miis. Sai sis ehitus- ja remonditõid tettüs Räpinah, Võroh, Vahtsõliinah. Vilä tänavava maja Võroh om kõik meil ehitädü. Säidse aastat sai mootorrattaga Vahtsõliina vahet käüdüs. Tuu oll iks parem tüü, kui kolhoosih rabada. Ainult kaugõ maa kävvä. Siin Viia veskih oll villatüüstüs, vana Vald oll juhataja. Tetti langa, koeti kardinit ja vaipu. Tulli Kütse Taanile sepi-kotta appi, aga varsti tull juhatajas naata. 7 aastat olli siin ja kamandi 47 tüülist, tüütärt Heljut tõistõ hulgah. Sis läts 1960. aastal villatüüstüs „Arengu“ alla, sis ma tüüti mõne ao „Uue Ilma“ kolhoosih ja Veriora sovhoosih mehaanikuna.

Oma töömehete löpetasid siiski Tartumaal Teedlas?

Jah, poig Valju soovit mulle tuu kotussõ. Kats aastat inne pinsile jäämist olli Teedlah ehituse ja remondi pääl. Sai sääl pallo huunit kõrda tettüs ja Teedlast minno auga pensionile saadõtigi.

Töödest on nüüd küllalt palju juttu olnud, aga Sinu pillimehekarjäärast tuleks kah rääkida. Mis pille oled mänginud?

Om iks tulnu näid pidosid küll pitä ja seltskondi vitä. Latsõst saadik mängse suupilli ja viiolit. Puugnaga sai lehmäle antus, kui nuhutama tull. Edimäde akordioni sai raudtii pääl 1944. aastal. Peräst sai Valju kaudu kaubandusvalitsusõst 3 tuhandõ rubla iist „Weltmeisteri“ osta. Tuurkannõlt ja viisikannõlt sai mängitüs, Peri kapellih tinisti mando-liinet. Ainult trummi ei olõ löönü. Pikka aigu mängse Suuhara kapellih „Akord“. Sai esinemäh käüdüs pidodõl, ülevaatustõl ja mängitüs

kodostõl tähtpäivil. Kes meil sääl kapellih om kõik olnu: Tore Teodor uma tütre Reedaga, Olõski Paul, Palo Rosilda, timä tütar Tee Mare, Säde Manivald. Ei tulõ kõiki miildegi. Taali Kalju laulse, Järve Ants kõnõl nalju ja lugi luulõtuisi. Sa jo tiiät küll toda vaska herräs koolitamise luku? Vai ihnõ ämmä oppamist, et huss karas nii korgõlõ kui soropudeliga viin kapi otsah kõrvitsa takah? Antsu umatettü laulu omma kah väega hää, täl om toda kirotamisõ suunt. Võissi mõnõ raamatu vällä anda.

Eduard Kõrs ja Hans Järv mängu vaheajal naljalugu esitamas 1979.

Sinu lauludest jälle võiks lauliku koostada. Sul ju oli ka mitmeid käsitsi kirjutatud laulikuid. Laulusõnu on Sul tohutult palju peas. Oled väärtuslik leid rahvamuusika kogujatele. Sinu muusikasoone on pärinud tütretütred Raine ja Riin, kellel muusikaõpingud alles pooleli. Kas oled praegu rahul oma ja järeltulijate eluga?

Nüüd vanaduspäevil om aigu mõtõlda, kui tsukruhaigus silmänägemise kah är om võtnu ja ringiliikumist vähäs jäänü. Kõik mu latsõ ommava korgõmba haridusõga, säitsmest latsõlatsõst viis joba uma

elo pääl. Neländät põlvõgi ütessä tükki ringi juuskmah. Ainult maalõ ei taha keski elämä tulla. Ega taa praegunõ maaelo olõ-õi sääne, nigu loodõtu. Valju siin mässäs viläkasvatamisega, aga kas riigil uma maa põllusaadusi kah vaja om, ei tiiä. Aga kui mõtõlda mino vanaimä Epu luutmisõlõ, et olõs no latsõlatsilgi paremb elo, sis rassõt mõisatüüd ti vähembält tegemä ei piä.

Lapselaps Riin Raadla, Leevi põhikooli 7.klassi õpilane, kirjutas: *Nii hea on olla oma vanavanemate kodus, mis on üle saja aasta vana. Siin on maas mõnus jahe kiviplaat ja ahjust tuleb kohupiimakorbi lõhna. Vanaema toas on piiblid laua peal reas ja tagatoas asuvad albumid vanaisa noorusajast. Õuel seisab ait, kus vanaisa suvel magab. Lakas on nii mõnus värske heina lõhn. Aia taga karjamaal söövad lambad. Kahe kase all küpsetasime vanasti šašlõkki ja käisime suitsusaunas end pesemas. Mõnus on suvel olla vanavanematel külas.*

B. Rekandi maal talust Pikasilla 16B.

Süvahavva algkoolist kilomeetri jagu edasi on August ja Ilse Varuski kodu. August Varusk (1924 – 1989) sündis Süvahavval talupidajate Paul ja Salme Varuski pojana. Varakult tuli tal olla karjapoisi ametis, hiljem talutöödel abiks. Tööpäev kestis hommikul kella viiest õhtul kella kümneni. Eriti raske tundus sügiseti kaks nädalat käsiti kartulivõtmist. Koolis käis August Süvahavva algkoolis, kus ta õpetajaks oli algul kaks aastat August Pintmann, seejärel Paul Paldi ja

Venda Mardla. Tollal oli kool kuueklassiline ja õpilasi oli kõige rohkem 63.

Siis tuli sõjaaeg. 1943. aastal taheti Augustit Saksa sõjaväkke võtta. Võrus laaditi sõdurid loomavagunitesse ja sõit läks Petseri suunas. Piusa kandis õnnestus Augustil vagunist välja hüpata, teda tulistati, ent ei tabatud. Kodus tagasi, ei tohtinud poiss end okupatsiooni-võimudele näidata ja varjas end suvel kodu lähedal metsas, talvel küünis heinte sisse tehtud punkris. Kevadel ta tabati ja taheti uuesti rindele saata, kuid ta põgenes jälle enne väljasaatmist. Metsavenna elu oli täis ohtusid, kuid aitas kavalus ja hea õnn.

Septembris 1944 mobiliseeriti August ja ta vend Vene sõjaväkke. Paljud sõbrad ja vend Joosep langesid. Õnneks lõppes sõda. Seejärel viidi neid Tallinnasse taastamistödele, hiljem aga saadeti metsatöödele Võrumaale ja mujale. Koos sõpradega tehti orkester ja esineti külarahvale. Koju sai August 1948. aastal. Hakati looma kolhoose, August oli traktoristiks ja kombaineriks „Uue Ilma“ kolhoosis. Ta pidas päevikut ja kirjutas luuletusi:

Võhandu

*Kaunis sa olid, kui veskite müra
kaugele kostis üle vee.*

*Lauludest rõkkas su kallastel küla,
üle viis sinust tolmune tee.*

*Küll oleks tore,
kui Võhandu pinnal
õhtuti heliseks laulude viis.
Hõisata saaksime täiel rinnal –
noored, noored olime siis.*

1955. aastal abiellus August Varusk Ilse Punistega. Sündisid pojad Arvi, Kaido, Jaak ja Toomas. Ilse Varusk töötab „Uue **Ilse ja August Varusk (esireas).**

Ilma“ kolhoosis karjabrigadirina. Nüüd peab ta pensionipõlve. Emal on abiks noorim poeg Toomas, kelle töökäsi vajavad ka ümberkaudsete talude pidajad.

Sarvemäelt kilomeetri jagu Põlva poole asub Kostopera talu, mille 1876. aastal ostis Hindrik Järv. Ta oli töötanud Partsi mõisa valitsejana, Sarvemäel koolmeistrina ja 1906 – 1915 olnud Veriora vallavanem. Peres hinnati vaimsust, töökust ja karskust. Perepoeg Jaan võttis osa Vabadussõjast, töötas hiljem koolmeistrina Süvahavval, Ruusal ja mujal. Tütar Linda koolitati apteekriks. Noorem poeg Hans Järv (1913 – 2005) õppis Süvahava algkoolis, lõpetas eksternina õhtukeskkooli, töötas kolhoosis „Uus Ilm“ raamatupidaja ning veterinaarvelskrina. 1944. aastal abiellus ta Aitaga, sündisid pojad Peeter, Tõnu ja Henn ning tütar Aili. Hans võttis agaralt osa seltsielust, oli trummilööjaks Oskar Viia asutatud puhkpilliorkestris, sisustas rahvajuttude, vestete ja omaloominguliste luuletustega külakapelli „Akord“ mänguvaheaegu. Hansu luuletusi on avaldatud mitmetes kogumikes ja memuaartestest. „Nüüd on Taara tammi-

Emakeelepäeval 1998 on Leevi koolis külaliseks Hans Järv ja kapell „Akord“.

kutes värsked tuuled puhumas, kodupinnal laias ilmas Eesti laulud kõlamas,“ kirjutas Hans Järv oma luuletuses „Võhandu läbi aegade“.

„Ku sinno om varastadu vai petetu vai võlss juttu aetu, sis mõtle hindäle mõni illos asi tetä: istuta puu vai mõtló muinasjutt vällä ja sa olót mito kõrda halvast üle,“ ütles Järve Ants 2000. aastal „Uma Lehe“ ajakirjanikule Tiia Allasele. Hans Järve heatahtlikkus, huumorimeel ja töökus elavad edasi tema tegusates järglastes. Praegu peab Kostopera talu Hans Järve lapselaps Tiit Järv.

Soohara

Soohara küla (Suhar) on esmakordselt mainitud 1582.aastal. Siinsed maad on vesised ja soised ning jõukaid suurtalusid oli ümbruskonnas vähe. 1948. aastal asutati kolhoos „Uus Ilm“, mis majanduslikult oli Rápina rajooni kehvemate hulgas. Kasvatati teravilja, kartulit, lina, varuti loomasööta. 1950. aastal oli kolhoosil 27 lehma, 31 hobust, rohkesti lambaid ja kanu. Esimeheks oli algul Karl Vijard, juhatuse liikmed Samuel Lillo, Karl Pille, August Varusk, Gustav Pille. 1951. aastal, mil „Uue Ilmaga“ liitusid kolhoosid „Punalipp“ ja „Võitlus“, sai esimeheks Rudolf Armulik ja juhatuse liikmeteks Paul Sillaots, Karl Pille, Emma Lillo, Gustav Vagul, Karl Vijard. 1952.aastal pandi esimeheks Aleksander Labotkin, kelle võhiklikkusest külas senini legende räägitakse. Lühemat aega juhtis majandit 1953.aastal Paul Sillaots, tema järel oli esimeheks 1953 – 1959 Elmar Tobreluts, 1959 – 1962 Kalju Pugast. 1962 – 1967 oli esimeheks Nikolai Õiglane. 1967. aastal liitus osa „Uuest Ilmast“ Leevi „Ühistöö“ kolhoosiga, teine osa Ruusa sovhoosiga. 1970. aastal liituti Veriora sovhoosiga.

1960ndatel aastatel ehitati külla ainus kortermaja, remonditi kanna, millest sai klubi, avati kauplus. Inimesed töötasid farmis või põllul, kuid põhisissetulek tuli oma majapidamisest, sest normipäeva tasu oli näiteks 1953. aastal 12 kopikat, 1966. aastal 3 rubla ja

Soohara rahvas peol 1960.

64 kopikat. Tööpäevaga tavaliselt normi ära ei jõutud täita. Madala töötasu põhjuseks toodi rasket maad, vähest tehnikat ja tööjõu puudumist. Majanduslik olukord paranes veidi 1960ndate aastate lõpus, mil kolhoosile osteti traktoreid, kombine ja autosid. Sooharas tehti

Kartulivõtt 1970ndail.

maaparandustöid 1966. ja 1971. aastal. 1988. aastal oli sovhoositöölise keskmine päevatasu 9 rubla.

Nõukogulike tähtpäevade puhul korraldati pidusid. Kohalikud perenaised valmistasid peosöögid kolhoosi poolt eraldatud toiduainetest. Pillimees mängis ja jalgagi sai keerutada. Suviti näidati kultuurimajas kinofilme ning pärast võisid noored tantsida.

Ansambel „Astra“ 1968.

1965. aastal lõi Tallinna tüdruk Tea Siilivask tütarlasteansambli „Astra“, kuhu kuulusid peale tema Erika ja Inge Mälton ning Aime Kõrs. Korraldati rahvarohkeid suvepidusid Sooharas ja käidi esinemas mujal. Hiljem jätkasid külapidude traditsioone Reet Tobreluts ja Mare Viira. Viimane töötas Rosalie Hollase järel ka Soohara küla- raamatukogu juhatajana.

Ene Mölder meenutab, et „Uue Ilma“ kolhoosi rahvas oli väga üksmeelne. Talgu korras võeti talude kartuleid ning hiljem istuti koos söögilauas. Heinateol kasutati ka laste abi: karjalauda küünis tuli sisseveetud hein kinni tallata. Külarahvas käis koos mardi- ja kadrisandis. Hiljem peeti ühine sandipidu.

Soohara lapsed 1973.

Sooharas on röömsa meelega eluaegse koolmeistri Õitse Vijardi lapsepõlvkodu. Pärast Sühahava algkooli, Võru keskkooli ja Tartu ülikooli lõpetamist töötas ta 40 aastat Võru õhtukeskkoolis õpetaja ning direktorina, pensionipõlves veel Leevi internaatkoolis, luues oma positiivsusega hea meeleolu.

Soohara lähedalt Lehesjärvelt on pärit endine põllumajandusminister, riigikogulane Ester Tuiksoo.

Soohara elas 1974. aastal 97 inimest, 2011. aastal 39. Käesoleval ajal kasutavad oma talude maid Tiit Järv, Valjo Kõrs, Meeme Varusk, Frits Vijard, Heili ja Alo Vill jt.

1977 – 2002 tegutses Sooharas külakapell „Akord“, mille tegevust juhtis ja kroonikat pidas Teodor Tobreluts. Kauaaegsed liikmed olid Rosilda Viira, Eduard Kõrs, Manivald Säde, Mare Viira (Tee), Reet Tobreluts (Petta), Peep Tobreluts, Allan ja Paul Olesk, Leo Aps. Solistina esines Leevilt Kalju Taal. 10 aasta järel Teodori poolt tehtud

arvestuse kohaselt kuulus repertuaari sadakond lugu. Võeti osa ülevaastustest ja konkurssidest, käidi piirkondlikel rahvakunstopidudel, kokkutulekutel, laulupidudel, tähistati kohalike inimeste tähtpäevi, esineti oma külas ja kaugemalgi. Kapellil tuli mängida sõjaveteranidele, tööeesrindlastele, nad olid oodatud ameti- ja aupäevadel, maining jaanituledel, juubelitel ja pulmapidudel.

Kapell „Akord“ Kalmetemäel.

Teodor Tobreluts (sündinud 1922) elab Võhandu jõe ääres Kalmetemäel. Ta on töötanud mehaanikuna, raamatupidajana, töödekorraldajana, autojuhina, treialina, sepana. Alates 1960.aastast töötab ta kaksteist aastat kohalikus tööstuskombinaadis „Areng“. Tema pere mängis kapellis „Akord“ ning korraldas Soohara klubis ja Kalmetemäel pidusid.

Süvahavva

Sooharast paari kilomeetri kaugusele jääval Kalmetemäel on 13 kääbast, mis pärinevad I aastatuhande teisest poolest. Legendi kohaselt leidnud siinsed elanikud peavarju sügavas Sõjatare koopas.

Leevi põhikooli 7. klassi õpilane Monika Lang on pannud kirja järgmise legendi: *Ühes külas Kalmetemäel käis pulmapidu, kus läksid paari Ahti ja Eesi. Vanarahva kommete järgi lõigati pruudi pikad kullavärvi patsid maha, kuna naised pidid kandma lühikesi juukseid. Äkki kostis hobusekapjade müdinat. Sõnumitooja hüüdis: „Suur sissisalk tuleb! Nad tapavad, lõhuvad ning põletavad. Ajage kariloomad sügavasse metsa ja pugege peitu!“ Külarahvas pidi põgenema Sõjatare koopasse. Eesi ei tahtnud kodust ära minna. Ta oli laka peale pugunud, lumivalge kass süles. Nii leidis teda peigmees ning nad põgenesid kolmekesi – Ahti, Eesi ja kass. Sõjatares tõmmati koopasuu ette suur palkidest lükanduks, mis varjas hästi koopa sissepääsu. Aga Eesi kass lipsas avausest õue ja vaenlased märkasid teda. Kassi jälitades avastasid sissid Sõjatare ning tapsid kõik külaelanikud. Ainult Ahti ja Eesi pääsesid.*

Matkagrupp Sõjatares.

Kalmetemäel on ümb-
ruskonna rahvas ammustest
aegadest pidutsenud lõkke-
tule paistel. Siin on praegu-
gi laagriplats, kus matkajad
meelsasti peatuvad. Giidi-
teenuseid ning majutust
pakub läheduses paikneva
Süvahavva Loodustalu pe-
renaine Reet Pettai tütre
Kai ja teiste abilistega.

Turistidel on võima-
lus avastada Võhandu jõe
ürgoru kaitsealal asuvaid
müüre, koopaid, allikaid
ja rändrahned, tutvuda
loodustalu taimeia ning
ehitistega, käia liivaugu-
suitsusaunas, ööbida lakas,
tarbida kohapeal või osta

kaasa hõrke taimetesid, viia kodustele koeravilla kudumeid või
muid suveniire. Soovijatele näidatakse hiljuti rekonstrueeritud vil-
lavabrik-muuseumi, mis asub endise Viia veski territooriumil. Vil-
lahunt, kraasid, ketrus- ja heidemasin toodavad tellijatele villavatti,
heiet ja lõnga.

Veskihoone ehitati 1906. aastal Karl Viia. Veskis jahvatati jahu,
tangu, krõupe, töödeldi lina, löödi laaste, toodeti elektrit.

Karl Viia tütar Veronika (1908 – 2005) sai hariduse Võru tü-
tarlaste eragümnaasiumis, täiendas end raamatupidaja ning kodu-
majanduse kursustel ja töötas vastloodud Veriora ühispangas ning
hiljem kodutalus. Ta kuulus naiskodukaitsesse ja Isamaa Liitu ning
organiseeris kohalikku seltsi – oli Süvahavva maanaiste seltsi esi-
mees. 1944. aastal emigreerus pere (isa, ema, Veronika, vend Villem)
algul Saksamaale, pärast viit aastat rasket elu põgenikelaagris siirdu-
ti Kanadasse.

**Reet Pettai ja Peep Tobreluts
külapäeval 2012.**

Veronika ja Villem Viia Kanadas 1988.

1954. aastast tegutses Viia veskis villatööstus, mis hiljem kuulus tekstiilivabrikule „Areng“. Ettevõtte likvideeriti 1970ndatel aastatel ja hooned anti üle sovhoosile. Praegu on need taas erakätes.

2002. aastal alustanud külaseltsist kujunes 2008. aastal MTÜ Ürgoru Arendamise Selts, kus tegutseb aktiiv Agu Puniste, Reet ja Kai Pettai, Tiiu Sohard, Hiie ja Raige Säde ning Peep Tobreluts perega. Korraldatakse külapäevi, ravimtaimede kasvatamise ja käsitöö õppepäevi ning muud säärast. Alates 2002. aastast on seitsme aasta jooksul suviti Kalmetemäel korraldatud pillipiknikke, millest on osa võtnud üle 900 inimese. Seltsil on Agu Puniste eestvedamisel valmis külakeskus käsitöötoaga, et koondada ümbruskonna ühistegevust.

2012. aastal andis regionaalminister Kiisler Süvahavva talu perenaisele Reet Petaile tunnustuse „Kogukonna pärl 2012“.

Süvahavva seltsitegevusel on pikk ajalugu. 1925 – 1945 tegutses siin masinatarvitajate ühistu umbes 20 liikmega.

Süvahavva Masinatarvitajate Ühistu alustas tööd 28.septembril 1925.

Süvahavva maanaiste selts 1930ndail.

1925. aastal olid ühistu liikmed Rudolf Kõivsaar, Juhan Kattai, Mihkel Pung, Samuel Punson, Peeter Punson, Daniel Punson, Gustav Mõtsar, Kusta Mõtsar, Gustav Niklaus, Paul Vija, Albert Niklaus, Jaan Vija, Juuli Vasser, Jaan Siilivask, Kusta Kramp, Peeter Meinberg, Peeter Kiriland, Jaan Kiriland. Liikmetel oli 1925.aastal vaja masinate osturaha maksta igäihel 14 339 marka, mida enamik jõudis ära maksta. Töid teostati nii Süvahavva, Haavapää, Vareste, Vinso külas, kui ka Veriora ja Kikka asunduses, Kahkvas, Vilustes, Reol, Mustaojal, Nabarul, Palkharal, Vändramaal, Nohipalus. Masinistina töötas Johannes Hakmann.

1943. aasta aruande seisuga (11.04.1944) oli liikmeid 20. Juhatuse esimees 1944 – 1945 oli Jaan Siilivask, kirjatoimetaja Gustav Tammeoja, kassapidaja Karl Leppsaar. Revisjonikomisjoni kuulusid August Viia, Arnold Niklaid, Kusta Kramp.

Raamatupidaja oli Rudolf Kõivsaar, väga tubli taluperemees, Veriora vallavolikogu liige, kes hiljem küüditati ning suri asumisel.

kartulivõtt. 1930ndatel aastatel hangitud kartulivõtu- ja rehepeksu-
 masin kergendasid talutööd. Talve hakuni teostati sügiskünni. Kõi-
 ge töömahukam kultuur oli lina, mis kasvas küll paari kuuga, kuid
 vajas kitkumist, kupardamist, leotamist, kuivatamist põllul ja partel,
 kolkimist, rabamist, müügiks punda sättimist, aga see oli ka talu pea-
 miseks sissetulekuallikaks. Linaseemegi tuli rehepeksumasinast läbi
 lasta ja tuulata.

Laulukoor 1927. aastal.

Aastaringset tööpinget aitasid leevendada pühad ja tähtpäevad: mai- ja jaanituli Kalmetemäel, kus Teppo lõotsa tõmbas Gustav Viiard Sooharast, kadri- ja mardisandis käimised ning sandipeod, jõulupühad oma kombestikuga, laadad Leevil, talgud ja seltside üritused. Anton võttis osa tuletõrjeseltsi tegevusest. 1939. aastal käis ta Süvahava pritsimeeste salgaga Põlvas võistlustel, kus saavutati esikoht. 1933 – 1934 töötas Sarvemäel kooli ruumides Karl Sibula juhitud segakoor, kus Anton laulis tenorit. 1939. aasta suvel moodustasid Süvahava noored meestelaulu seltsi, mille juhatuses olid Aksel Siilivask, Karl Nemvalts, Oskar Tobreluts jt. Koorijuhiks valiti Anton Siilivask. Koori kuulus 32 meest. Õpiti neljahäälsed laule

Suvahava puhkpilliorkester.

ning anti iseseisvaid kontserte Leevil, Ruusal, Sooharas, Partsis, Viilustes ja mujal.

Kui 1933. aastal Viia Oskar, Karl ja Paul löid pasunakoori, liitunud sellega mitme küla mängumehed. Pille niidul õnnistati sisse

Anton Siilivask tütrega.

Süvahavva Maanaiste Seltsi lipp. Seltsi esinaine oli veskiomaniku Karl Viia tütar Veronika. Regina Pille õpetas noortele rahvatantse. Tegutses näitetrupp, kuhu kuulusid Karl ja Harri Nemvalts, Salme Rämmal, Osvald Viia, Jaan ja Hans Järv, Karl Siilivask, Leevilt Valter Meos, õpetajad Kõivsaar, Kohk ja teised. Suvistele vabaõhuetendustele lisandusid talvel esinemised Vilustes ja Leevil. Mängiti näidendeid „Kõrgemäe noored ja vanad“, „Õnnestunud manööver“, „Põrgupõhja uus Vanapagan“ jt. Pärast raamatupidajate kursuse läbimist töötas Anton Siilivask Võrumaal, Tartus ja Tallinnas: oli ETKVL pearaamatupidaja, vanemrevident ning osakonnajuhataja.

Ta mängis ETKVL puhkpilliorkestris baritoni ning oli orkestri juhatuse esimees.

Tema muusikaande pärinud tütar Tea Nopri on kõrgharidusega koorijuhina töötanud Põlvamaal, Harjumaal ning Tallinnas, juhendades mitmesuguseid muusikakollektiive. Tallinna Võrukeste Seltsi lauluansambliga „Liiso“ võtab ta alati osa Võru- ja Põlvamaa folkloorifestivalidest, memme-taadi päevadest, Kaika suveülikoolist jm ning leiab jõudu toetada ka Leevi kultuurielu.

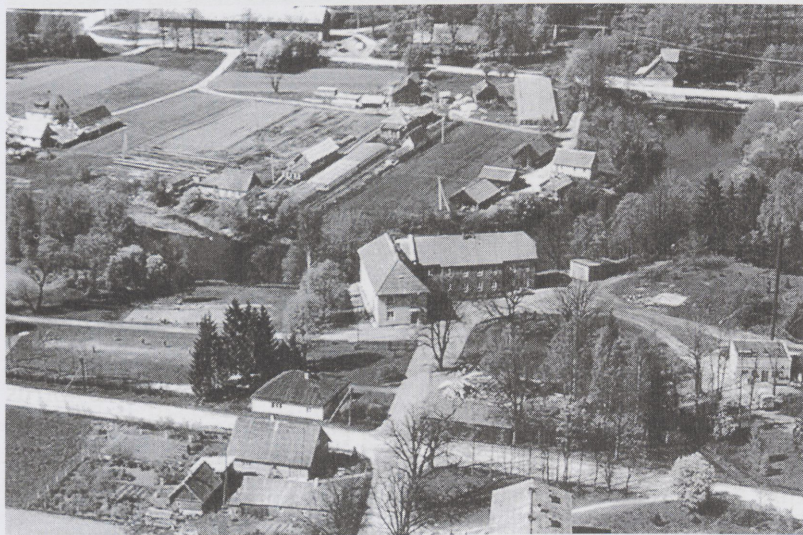
Tea Nopri „Laulutsõõri“ saatmas 2011.

Leevi

Leevi on praegu Veriora aleviku järel suurima elanike arvuga küla vallas. Leevit on esmakordselt mainitud 1525. aastal (Leinenküll, Lewenküll, 1726 Loeweküll). Kolme mõisasüdame (Leevi, Palo, Vastse-Koiola) lähedase kohana kasvas Leevi asulaks, mida 1977. aastani nimetati alevikuks. Küla asub logistiliselt heas kohas. Lähimateks tõmbekeskusteks jäävad Võru (20 km), Põlva (22 km), Räpina (25 km) ja Värska (30 km). Küla kaugus Veriora vallakeskusest on 12 km. Leevit ümbritsevad väiksemad külad. Nendele on Leevi tõmbekeskuseks. Leevi lähiküladeks on Jõeveere, Himmiste, Koolma, Timo, Vareste, Süvahavva, Viira, Kunksilla, Lihtensteini.

Leevi põhikooli 6.klassi õpilane Kristi Palo kirjutas Leevi nime saamisest:

Elasid kord mees ja naine, kes otsisid elamiseks rahulikku paigakest. Siin leidsid nad selle, ehitasid endale maja ja arutasid, mis koha nimi võiks olla. Kuna maja ümber lendas väga palju leevikesi, arvas naine, et koha nimeks võiks saada Leevi. Nii saigi meie küla oma nime.

Leevi aerofotol 1985.

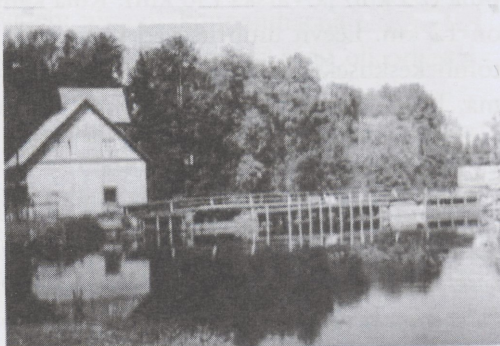
Leevi mõis asus Võhandu jõe parempoolsel kaldal, vaevalt kilomeeter allavoolu vasakkaldal oli Vastse-Koiola mõis.

Leevi ja Vastse-Koiola mõisal oli mõlemal vesiveski, asudes praeguse silla kõrval teine teisel kaldal vastamisi. Leevi veskil oli kaks vesiratas ja Vastse-Koiola omal üks vesiratas.

Võhandu jõe paremal kaldal olnud Leevi veski oli ümbruskonna võimsamaid oma villatööstuse ja veskimasinatega. 1930. aastatel tootis veski kohalikele elektrit. Hoone hävis tulekahjus ööl vastu 1. jaanuari 1940.

Võhandu jõe vasakul kaldal asusid Vastse-Koiola härrastemaja ja veski. Vastse-Koiola mõisa häärberis oli Eesti Vabariigi algusaastatel seltsimaja, mis hävis 1929. aastal tulekahjus.

Leevi mõisast 0,5 km põhja poole teisel pool Palo oja asus Palo mõis. 5 km Leevi südä-

Veski Leevil 1940.

mikust Põlva suunas oli Timo mõis ja 2 km kaugusel Leevi – Lepasaare tee lähedal Lihtensteini mõis.

Leevi mõis vahetas tihti omanikku: Bach, Wrangell, Lindgren, Michelsohn, Hagemeister, Oettingen, Campion, Breyer, Schuhmacher, Müller, Rennenkampff, Richter, Maydell, Budberg jt.

20. sajandi algul oli Leevi mõisa härrastemajaks ühekorruselise hoone, mis 1910. aastal maha põles. Võrus elanud omanik Johann von Kiel - Löweküll laskis 1912. aastal uue kahekorruselise hoone ehitada nii, et ülemine korrus oli politseijaoskonna ja alumine korrus mõisa rentniku kasutada. 1928. aastal paigutati hoonesse kool. Ülemisel korrusel olid jaoskonnaarsti ruumid. Hilisema kooli tööõpetuse maja asukohas oli varem meierei, vabaõhulava esisel platsil oli mõisa viinavabrik, mille peal olid tööliste korterid. Ehitis lammutati 1936. aastal.

Algkool Leevi mõisa härrastemajas.

Võhandu vasakkalda külad kuulusid 17. sajandist alates Põlva kihelkonna alla, paremkallas Kunksilla suunas Rõuge kihelkonda. Räpina kihelkonda jäi Palo mõisa poolne kant.

Pärast pärisorjuse kaotamist hakati valdu moodustama. Leevi oli Võrumaa kolme kihelkonna ja kolme valla piiripunktiks:

Rõuge kihelkonna Pindi vald

Räpina kihelkonna Veriora vald

Põlva kihelkonna Peri vald

Kõik kolm vallamaja asusid Leevilt umbes 9 km kaugusel: Pindi valla keskus Pikakannul, Veriora oma Vilustes ja Peri vallavalitsus Peri-Alakülas.

1938. aastal valdade reformi käigus asutati Leevi vald, mille tööd juhtisid algusaastatel Samuel Lutsuveer, Peeter Zopp, Arnold Märdikes, Aksel Pugast, Gustav Klaaser, Juhan Kurusk, Mihkel Lang, Alfred Plakk, Karl Rohtla, Laine Kinsiko jt. Leevi vald eksisteeris 1950. aastani.

Leevi valla volikogu 1940ndatel.

Septembris 1944 nõukogude võimu tingimustes sai Leevi valla täitevkomitee esimeheks Voldemar Raudsepp, aseesimeheks Johannes Tenga, sekretäriks Enhard Parder. 1945. aastast täitsid neid ametikohti Aleksander Jallai, Osvald Maidla, Marie Palo, Arnold Märdikes jt. Külavolinikena tegutsesid Daniel Kurusk, Richard Valdas, Aksel Märdikes, Osvald Mõttus, Oskar Sareal.

Enhard Parder (1920 – 1982) on kogu elu elanud Leevil. 1928 – 1935 õppis ta Leevi algkoolis, keskkooli lõpetas Võrus 1941.aastal. Pärast kooli töötas E. Parder Leevi vallavalitsuses kantseleiametniku ja sekretärina, alates 1950. aastast Leevi koolis kehalise kasvatuse ja tööõpetuse õpetajana. 1974 – 1977 oli ta Leevi eriinternaatkooli direktor.

Enhard Parder abiellus Evi Taaliga, sündisid tütred Lea (1960) ja Maire (1961), kes kaotasid ema väga väiksenä. Enhard Parder oli väga töökas, tasakaalukas, abivalmis ja seltskondlik mees. Ta luges palju, tegeles spordiga, pidas mesilasi. „Isa oli kursis maailmas toimuvaga. Enne kinoseansi pidas ta rahvamajas populaarteaduslikke loenguid. Polnud tööd, millega isa hakkama poleks saanud,“ meenutab õpetajast tütar Lea Parder oma isa.

Enhard Parder koos teiste Leevi kooli õpetajatega 1959.

1945. aastal moodustati külanõukogud. Leevi vallas oli 2 külanõukogu – Leevi ja Tsolgo. Leevi külanõukogu esimeesteks 1945 – 1950 olid Eduard Heliste, Juhan Märdikes, Paul Kingo, Richard Valdas, Aleksander Püvi, Niina Malõševa, Aleksander Pošlin, August Kõiv.

1954. aastal oli Leevi külanõukogu esimees Eduard Huma. Leevi kü- **Leevi vallamaja.**

lanõukogu likvideeriti 1963. aastal, edaspidi kuulus piirkond Veriora külanõukogu alla. Veriora külanõukogu esimehed olid Õie Jõks, Evi Toomjõe ja Avo Häidesk.

Praeguse Eesti Vabariigi ajal on Veriora vallavanemana töötanud 1992 – 1993 Avo Häidesk, 1993 – 2005 Peeter Sibul ja alates 2005. aastast Enel Liin, volikogu esimehena 1993 – 1996 Helmut Adamson, 1996 – 1999 Avo Häidesk ja alates 1999.aastast Rein Raadla. Leevi piirkonnast on volikogusse valitud Rein Raadla, Karmen Kukk, Rein Peets, Jaan Vija, Janno Paas, Enno Taal, Eevi Mälton, Urmas Kukk, Villi Soodla, Mati Sinijärv, Kalmer Kollom, Olga Nuusberg-Lapp.

Eesti Vabariigi aeg tõi palju muudatusi.

Pärast 10. oktoobri 1919. aasta maaseaduse vastuvõtmist läksid mõisad kogu inventariga riigi valdusse. Mõisamaad jagati taludeks. Maad said esmajärjekorras Vabadussõjast osavõtnud, endised mõisa-

moonakad ja maata isikud. Asundustaludele anti 60 aastaks pikaajalist laenu. Ehitati palju uusi maju.

1921. aastal avati Leevil 6-hobuseline postijaam, mis oli Võru järel (10 hobust) üks suuremaid. Hobupostijaam asus hoones, mida hiljem kasutati vallamajana. Hoone vastas asus vana magasiit, kuhu talumehed sügisel vilja viisid ja kust see kevadel välja anti. Seal peeti tsaariajal kurjategijaid kinni, samuti õpetajate maja vastas olevas praeguseks lagunenu kivimajas.

Liiklusolusid parandas ja majandustegevust elavdas Tartu – Petseri raudtee valmimine. Suurehitus avati 1931. aastal Holvandi jaamas Konstantin Pätsi osavõtul.

Talunikud kasvasid lina, mida osteti kokku Verioral (Kikas ja Jõgeva). Arenes kaubandus. Leevil oli veski, villatööstus, kingsepp, rätsep, õmblejad, nahaparkal ja kolm kauplust. Konstaabel Nikolai Malmile kuulunud kauplus asus keset Leevit (hoones paiknes nõukogude ajal Leevi apteek).

Endine Malmi kauplus, nõukogude ajal apteek.

Kaupmehed olid ka Ivask ja Kuldvee. Pagariäri pidas Ludvig Taalvelt. Aastas kaks korda (1. aprillil, 20. septembril) toimusid Leevil laadad, mis meelitasid kohale nii koolilapsi kui täiskasvanuid. Taludesse sai kaubelda ka tööjõudu: sulaseid, tüdrukuid, karjalapsi, päevilisi, oskustöölisi. Sellest on ilmekalt kirjutatud Aksel Tamm noorsoojutustuses „Kevadäikese eel“. Nõukogude ajal töötas poemüüjana Ida Loorits. Keset küla asuvas einelauas pakkus Laine Raudsepp kiirtoiduna kuumi viinereid ja salateid. Leevile ehitatud kooperatiivi poes on pikka aega töötanud Aili Palo ja Anu Kallari.

Pärast hoone renoveerimist oli Põlva TÜ-le kuuluva kaupluse juhatajaks Mari Plado, praegu Astrid Huul.

1. juuli 1945.aasta rahvaloenduse andmetel elas Leevi vallas 1623 inimest. Talumajapidamisi oli 400 ringis, neist Leevi külanõukogus 212. Enamasti peeti sel ajal taludes 1-2 hobust, 2-3 lehma, sigu ja lambaid. Üle 30 ha suurusi talusid oli Leevi vallas ainult 9 protsenti. 1947 – 1950 kuulutati kulaklikuks 25 majapidamist 81 inimesega. Taludele kehtestati kõrged põllumajandusmaksud ja metsatöökohustused ning riiklikud müüginormid. Ella Kübar mäletab, et isegi mitteõppivatel noortel vanuses 18 – 30 aastat oli täita metsavarumisnorm – lõigata 10 tihumeetrit puid.

Septembris 1947 hakati kolhoose looma. 1948.aastal asutati Varestes külas kolhoos „Ühistöö“, Sooharas „Uus Ilm“, Vilustes 1949. aastal „Leninlik Tahe“, Himmistes, Timos ja Koolma külas kolhoos „Energia“, Lihtensteini külas kolhoos „Lembitu“ ja Kunksilla kolhoos.

14. septembril 1948 asutati Leevi vallas Varestes külas kolhoos „Ühistöö“, kuhu kuulusid Varestes küla ja osa Sühavva talupoegi. Esimeheks valiti Gustav Viia, juhatase liikmeteks Niina Malõševa, Villem Puniste, Aleksander Malõšev, Klaara Mõtsar. Revisjonikomisjoni kuulusid Gustav Tammoja, Abel Puniste ja Leida Siilivask. Kolhoosi valdusse anti Leevi veski. 1949. aastal oli kolhoosil 1243 ha maad. Kolhoosi kuulusid 37 peret. Künnitöid teostas Räpina MTJ. Kolhoosile kuulusid 29 hobust, 31 veist, 17 lammast ja 20 siga. Farmijuhatajaks oli Pärja Kooskora.

Villem Puniste (1917 – 1994) sündis Varestes küla talupidaja Peeter Pundsoni peres. Alates 1949. aastast töötas ta „Ühistöö“ kolhoosi esimehena ja brigadirina, sovhoosi ajal Soohara osakonna juhatajana, majandusjuhatajana ning metsavahina. Ta oli kohusetundlik, töökas ning vastutulelik juhtivtöötaja. Koos abikaasa Elviga kasvas üles tütre Anu ning poja Agu, kes praegu kuuluvad Sühavva Ürgoru Arendamise Seltsi ning edendavad piirkonna elu.

„Energia“ kolhoos moodustati Himmiste, Koolma ja Timo küladest. Juhatase esimeheks sai Arnold Märdikes, liikmeteks Johannes

Villem Puniste majandi põllul.

Englas, Alide Jusson, Otto Kindsi ja Berta Soosaar. Revisjonikomisjoni esimeheks oli Oskar Nassar. Arveametnikuna töötas Evi Kurusk. 1950. aastal valiti esimeheks Johannes Englas. Kolhoosi kuulusid 56 peret, maad oli 859 hektarit, kasvatati teravilja, kartulit ja lina ning varuti sööta.

14. aprillil 1949 moodustati Leevil kolhoos „Kevade“, mille juhatuse esimeheks oli Eduard Kõivsaar, liikmeteks August Kõiv, Aleksander Loorits, Oskar Raudsaar, Johannes Tenga. Arveametnikuks oli Linda Taalfeldt. Loodi kolme lüliga tootmisbrigaad. Brigadiriks oli Oskar Raudsaar, lüliivanemateks August Pille, Emma Paring, Aleksander Loorits. Farmijuhatajaks oli Marta Taal. 1949. aasta sügisel arutati tähtsa päevaprobleemina Leevi hüdroelektriijaama ehitust, mille jaoks eraldati 17,5 ha maad. Ehituse volinikuks oli Osvald Muts.

1950. aastal kuulus kolhoosi 33 peret 40 töövõimelise isikuga. Normipäeva töötasu oli 12 kopikat. Maad oli kolhoosil 437 hektarit,

Kolhoos „Kevade“ liikmed 1949. aastal.

sellest põllumaad 294 ha. Kasvatati teravilja, kartulit ja lina. Kolhoosile kuulusid 19 hobust, 24 veist, 20 siga ja 14 lammast.

Aprillis 1951 liitusid Leevi ümbruse majandid „Ühistöö“ kolhoosiks. Moodustati 5 põllutööbrigaadi. Brigadirideks määrati Johannes Kõivsaar, Gustav Puniste, Alfred Olesk, Aleksander Loorits ja Voldemar Valdas. Juhatuse esimeestena töötasid „Ühistöö“ kolhoosis Heino Vesternin, Vladimir Jahnov, Villem Puniste, Paul Nuusberg ja Albert Tobreluts. Agronoomidena töötasid Valter Prants, Evald Kilusk ja Heldur Luts. Zootehnikud olid Eha Uibo, Lilli Pikksööt, Siivi Urtson. Kasvatati teravilja, lina, kartulit, varuti loomasööta. Parimad loomakasvatajad olid Urve Saare, Juuli Kõiv, Rosalie Ivask, Pärja Kooskora.

1967. aastal liitus „Ühistööga“ „Uus Ilm“, liitunud majand sai nimeks Leevi kolhoos. Kolhoosil oli 4693 ha maad, sellest põllumaad 1771 ha. Kolhoosi esimeheks valiti Elmar Meldre, juhatuse liikmeteks olid Eduard Kõivsaar, Johannes Kõivsaar, Rosalie Ivask, Paul Nuusberg, Arnold Vijard, Samuel Lillo ja Vladimir Lõvi.

Töötasu kolhoosides oli minimaalne: 1953. aastal 57 kopikat, 1968. aastal 5 rubla 36 kopikat normipäeva eest. 1960-ndatel aastatel hakkas maaelu edenema.

1970. aastal liituti Veriora sovhoosiga. Direktoriteks olid järgemööda Julius Punison, Heino Kostabi ja Raivo Siniaas. Leevi osakonna juhatajana on töötanud Leonhard Kukk, Vello Hinto, Urmas Kukk.

1955. aastal ehitati lüpsilaudaks endine Vastse-Koiola mõisa laut, 1960-ndatel Himmiste laut ja sigalad, laut Kunksilda, sigala ja töökoda Leevile, 8 korteriga elamu Leevile, 1970-ndatel Leevi suurfarm, 12 korteriga elamu.

12 korteriga elamu Leevil.

Haridus

19. sajandi lõpukümnenditel said Leevi ümbruse talulapsed kooliharidust Raudsaare ja Meose talus ning Pauli koolis.

Raudsaare talus asuv Timo vallale kuuluv vene õigeusu kool oli ehitatud 1870. aasta paiku. Kitsas klassitoas rehielamu otsaruumis olid kuut õpilast mahutavad pikad koolipingid. Lapsi oli 40 ringis. 1878. aastal olnud õpetajaks Mitainen (Miiitra). Kusta Raudsaar on oma poegadele Oskarile ja Juhanile jutustanud, et nende pere elanud talvel rehetoas, kus vanaema kedrates ja sukka kududes õppinud ära

kõik kõrval klassitoas kõlanud laulud ning need pojalastele selgeks õpetanud.

Valerian Meose andmetel kolis õigeusu kool sajandivahetuse paiku Meose tallu Kunksillas. Lubjatud palkseintega maja Leevi-poolses otsas asunud klassitoas olid õpetajateks järgemööda Nõmm, August ja Senni Meos ning Jaan Teppo. Kool oli kolmeklassiline, õpilasi 30 – 40. Igal lapsel oli väike tahvel ja krihvel. Suurele klassitahvlile kirjutati kriidiga.

Pauli kool

Pauli kooli lasknud ehitada Vastse-Koiola mõisniku Paul von Krüdeneri lesk metsa sisse Koolmajärve lähedusse mõisast kolme kilomeetri kaugusele, et matsilaste kära sakste rahu ei rikuks, nagu Mutsu

Pauli koolimaja.

Ženni ema Alma Kase (sünd. Kärblane 1883) sõnul mõisaproua rahvale rääkinud.

Emilie Jõgeva ja Emma Toropi sõnul jutustati ümbruskonnas legendi, kuidas Vastse-Koiola tigea mõisaproua surma ööl nähtud metsapuudest kõrgemat valgustatud kaelkirjakut mühinal mõisa poolt tulevat. Pauli koolimajast möödumisel läinud kõik ukсед-aknad lahti ja pööningul maganud sulane saanud põgenedes kolm valusat lööki vastu selga.

Kuni 1920. aastani oli Pauli kool kolmeaastane. Tunde andis üks õpetaja. 1888. aastal kuulunud Juuli Hernitsa sõnul kaks tuba õpilastele. Esimene olnud mängutuba, teises õppisid kolm klassi koos. Lastel oli kaasas toidumoon kogu nädalaks: omaküpsetatud leib,

paksud kapsad, puder, või, piim pudeliga ja muud. Köögis sai keeta teed või sigurist ja kõrvetatud nisust jahvatatud kohvi.

Kool algas 1. oktoobril ja kestis 1. maini, oli lihavõtte- ja jõuluvaheaeg. Õpiti eesti keelt, matemaatikat, kodulugu, usuõpetust, joonistamist, tehti käsitööd, võimeldi ja lauldi. Hinnati ka elukombeid ja hoolsust. Laupäeviti käinud suuremad lapsed kuni leerimine kuni koolis usuõpetust ja kirikulaulu õppimas.

1920 – 1928 tegutses Pauli kool neljaklassilisena ja kahe õpetajaga.

Õpetajatena töötasid Pauli koolis Uibo, Plaado, Palgi, Torop, preestrid Kõiv ja Anderson, Jaan Pragi, Elli Grünberg, Juulius Pöder, Harri Patrasson, Elmar Leotoots, Aleksander Pettai jt.

Kooli juhatajaks 1920 – 1928 oli Emilie Talfeldt (Taalvelt).

Emilie Taalvelt (paremal) noort õpetajat juhendamas.

Emilie Jõgeva on meenutanud oma isa õde Emilie Taalvetti kui heatahtlikku ja toredat õpetajat, kes laulis ja joonistas hästi, mängis klaverit ning õpetas seda veidi ka lastele. Ta oli varem olnud Peterburi lähistel koduõpetajaks. Hugo Raudsaare mäletamisel valmistas ta kogu kooliperele sinist tinti.

Tüdrukute lemmik oli noor, kena, humoorikas õpetaja Elmar Leotoots, kes võimlemistunnis õpetas rivi ja laskis võrkpalli mängida. Ženni Mutsu (endine Karlson) sõnul tegi õpetaja kaasa kõik mängud ja harjutused. Ta juhendas laulukoori ning osales näitemängudes. Tavaliselt oli Leotoots ka jõuluvanaks, kes jagas jõulupeol pakke. Tublimatele ja vaesematele lastele tehti kooli poolt pakk. Kingiti maiustusi, raamatuid, sokke-kindaid. Alfred Matto mäletab, et kõige vaesemad said koolitarbeid ja kahe paari pastelde jagu nahka.

Koolipeod algasid jumalateenistusega, millele järgnes aktus. Lõpuks tantsiti külakapelli muusika saatel.

Tollal oli koolimajas kaks klassiruumi ja õpetaja eluruumid. Kaugemalt tulnud lapsed magasid õlgi täis topitud magamiskottidel, tüdrukud ühes, poisid teises klassitoas. Poisid hiilisid mõnikord tüdrukute tuppa ja kui koolijuhataja peale sattus, pandi korrarikkujad nurka seisma.

Pauli kool kuulus Peri vallale ja vallavalitsus ei lubanud naaber-
valdade lapsi kooli võtta. 1927. aastal läks „Võru Teataja“ andmetel olukord nii kriitiliseks, et vallavalitsus soovis koolijuhatajat vallandada. Tollal õppis Pauli koolis 14 õpilast teistest valdadest, põhiliselt Leevilt, mis kuulus Pindi valda.

Kooliharidus Leevil

1928 – 1944	Leevi Algkool (6 klassi)
1944 – 1947	Leevi Valla Mittetäielik Keskkool (7 klassi)
1947 – 1961	Leevi 7-aastane Kool (7 klassi)
1961 – 1977	Leevi 8-klassiline Kool (8 klassi)
1977 – 1986	Leevi Algkool (3 klassi)
1986 – 1990	Leevi Algkool (4 klassi)
1990 – 1991	Leevi 9-klassiline Kool (8 klassi)
1991 – 1992	Leevi 9-klassiline Kool (9 klassi)
1992 – 2002	Leevi Põhikool (9 klassi)
2002 – 2005	Leevi Algkool (4 klassi)
2005 – 2006	Leevi Algkool (1.klass)

Koolijuhid

1928 – 1941	Aleksander Pettai
1941 – 1944	Allu Ots
1944 – 1945	Linda Raudsepp
1945 – 1955	Kalju Kuldvee
1955 – 1963	Nikolai Paisnik
1963 – 1964	Kaarel Marvet
1964 – 1973	Agu Olvet

1973 – 1974	Aino Kilusk
1974 – 1977	Rein Raadla
1977 – 1978	Helle Lapp (Mendrik)
1978 – 1990	Ülle Taal
1990 – 2001	Rein Raadla
2001 – 2006	Karmen Kukk

Leevi algkooli õpetajad ja õpilased 1928/29.

1924. aastal tuli 6-aastane koolikohustus. 1928. aastal toodi kool üle endisesse Leevi mõisa häärberisse, mis oli ehitatud 1912. aastal. Koolijuhina töötas kuni 1941. aastani Aleksander Pettai. Õpetajateks olid algul Alide Pettai ja Emilie Taalvelt, hiljem Ruut Liiv, Anette Budkovski, Aksel Kõivsaar, Saima Koch jt. Koolis õppis üle 100 lapse.

Aleksander Pettai (1902 – 1997) sai hariduse Võru Õpetajate Seminaris Johannes Käisi õpilasena. Ta oli aktiivne õpetaja ning selt-sielu edendaja: juhatas koore ja orkestreid, tegutses Kaitseliidus ja tuletõrjeühingus, juhendas näiteringi ja noorkotkaid, asutas Leevi raamatukogu. 1951 – 1963 töötasid Pettaid Võrumaal Kolepi koolis. Pensioniaastatel elasid Elvas.

Linda Parder õppis Leevi algkoolis 1930 – 1936. Tema klassi-juhataja oli noor, aktiivne matemaatikaõpetaja Ruut Liiv. Lõpuekskursioonile Tartusse sõideti rongiga. Laine Puiestee (sünd Kurusk) sõnul oldi Tartus kolm päeva, külastati Eesti Rahva Muuseumi, käidi mootorpaadiga Emajõel sõitmas, tutvuti Tartu vaatamisväärsustega.

Aleksander Pettai, õpetajad ja lõpetajad 1939.

Eluaegne pedagoog Eha Mähar (endine Taalvelt) õppis Leevi algkoolis 1933 – 1939. Ta meenutas soojade sõnadega Emilie Taalvelti, kes õpetas lapsi tähti tundma ja kirjutama ise lauldes ja lapsi laulma pannes (Steiner-pedagoogika meetod), diagramme tegema, taimi tundma ja joonistama. Taalvelt kasutas palju jaotusmaterjali ning õpetas elulähedaselt. Näiteks viis ta õpilased kohalikus veskis töötavat dünamot vaatama, et selle ehitust selgeks teha. Samamoodi laskis näiteks Aleksander Pettai matemaatikatunnis mõõta, mitu tihumeetrit männipalke kooliõuele toodi. Nõuti korrektset käitumist, mille põhialuseks oli lause: „Ära tee kaaslasele, mida sa ei taha, et sinule tehtaks!“ Eeskujuks pidas Eha Mähar koolijuhatajat Aleksander Pettaid, kellega arvestasid ka täiskasvanud ning kelle ilmumisel

lõppesid kõik tülid ja arveteklaarimised. „Kord Leevi laadapäeval puhkes nelja tuntud joomamehe vahel selline tüli, et mindi vastastikuse peksmiseni. Äkki ilmus keegi ja karjus: „Pettäi tulõ!“ Otsekohe lõppes maaslamaja pekmine ja igaüks katsus sündmuskohalt ruttu minema saada. Pettäi aga ei tulnudki, ta ei teadnudki sellest tülist,“ meenutas Eha Mähar.

Saksa okupatsiooni ajal 1941 – 1944 töötas Leevil liitklassidega 6-klassiline kool, direktoriks oli Allu Ots, kes andis ka matemaatika-tunde. Õpetajatena töötasid Emilie Taalvelt (algklassid, usuõpetus, vene keel), Saima Koch (saksa keel), Lonni Tali.

Allu Ots ja 5.+6. klass 1944.

Endel Taal (õppis Leevi koolis 1939 – 1946) on jutustanud, et mõnikord pidid lapsed koju minema, kuna koolimaja oli rindelt puhkama tulnud sõdureid täis, teinekord toimus õppetöö koguni koolijuhataja korteris. Poistele pakkusid huvi seltsimaja juurde remonti toodud soomukid, granaatide ja püssidega tegelemine maksis mitmele poisile elu. Ometi peeti ka siis pidusid. Väga populaarsed

olid Leevi pargi peod, kus toimusid ka spordivõistlused. Tants käis hommikuni, olid juba omad Teeled ja Arnod. Populaarsed olid ka noored kaunid õpetajad.

Raimond ja Eha Hummal (endine Raudsepp) on meenutanud, et sakslased värbasid koolist lapsi rinde heaks ande koguma. Vastutasuks anti komme, mis olid laste jaoks sel raskel ajal haruldused. Hästi maitses leibki, mida rindemeestele seltsimajas küperetati.

1944. aastal anti lastele lõputunnistused juba 25. märtsil.

ALGKOOLI LÕPUTUNNISTUS

Selle tunnistuse omanik Eha Raudsepp
(ees- ja perekonnanimi)

õppis 12. sept. 19 38 a. kuni 25. märtsini 19 44 a.

Leevi Valla Leevi Algkoolis, lõpetas
(kooli ühiknime ja kooli nimetus)

algkooli kuue klassi kursuse ja omandas sellega õigused, mis maksvate seaduste ja määrustega on kindlustatud avalikkude algkoolilise lõpetajale.

Eha Raudsepp väga hea
(ees- ja perekonnanimi) Kätumise oli

ja tema edasijõudmine õppeaiheis hinnati järgmiselt:

1. Eesti keel ja kodulugu	<u>hea</u> (4)
2. Saksa keel	<u>hea</u> (4)
3. Usuõpetus	<u>väga hea</u> (5)
4. Ajalugu	<u>hea</u> (4)
5. Matemaatika	<u>rahuldav</u> (3)
6. Loodusõpetus ja tervishoid	<u>rahuldav</u> (3)
7. Maateadus	<u>hea</u> (4)
8. Joonistamine	<u>hea</u> (4)
9. Kirjatehnika	(-)
10. Tööõpetus	<u>hea</u> (4)
11. Võimlemine	<u>väga hea</u> (5)
12. Laulmine	<u>väga hea</u> (5)

Tunnistuste järgi on Eha Raudsepp rahvuselt eestlane,
(ees- ja perekonnanimi)
Eesti kodanik, sündinud 16. märtsil 19 31 a. Leevil
(sünni-ise kohta)

Leevil 25. märtsil 19 44 a.

Nr. 129

Koolijuhataja: A. Ots

Oppenõukogu liikmed: Lenni Tali
O. Hummal E. Paasand

7- ja 8-klassiline kool 1944 – 1977

1944 – 1945 juhtis kooli Linda Raudsepp. Õpetajatena töötasid Emilie Taalvelt, Adolf Taalvelt, Albert Kikkas, Erich Meos, Kalju Kuldvee.

Tollase õpilase Evi Kuruski (endine Lang) sõnul kadus Vene vägede saabudes kohe tunniplaanist usuõpetus. 7. klassis hinnati tavapärase õppeainete kõrval konstitutsiooni tundmist, kehaline kasvatus aga sisaldas ka sõjalist ettevalmistust.

Kuni 1947. aastani kandis kool Leevi Valla Mittetäieliku Keskkooli nime (alates 1945. aastast seitsmeklassiline)

1945 – 1961 oli õppeasutuse nimeks Leevi 7-klassiline Kool. Direktorina töötas aastatel 1945 – 1955 Kalju Kuldvee.

Direktor Kalju Kuldvee (paremal) õpetajatega 1952.

Kalju Kuldvee (1918 – 1970) omandas hariduse Leevi algkoolis, Võru gümnaasiumis ja Tartu ülikoolis. Lühikest aega töötas ta õpetajana Süvahava algkoolis. 1944. aastal asus Kuldvee tööle Leevi kooli, kus töötas kuni 1964. aastani. Ta andis muusikatunde, juhendas

koore ja orkestrit, mängis viiulit ja mandoliini. Kalju Kuldvee lahkus Leevi koolist uurimisorganisatsiooni survele, kuna oli toetanud nõukogudevastasust üles näidanud õpilasi. Hiljem töötas ta Võru rajoonis Tsolgo ja Haanja koolides.

1945/46. õppeaastal õpetasid lapsi Emilie Taalvelt, Albert Kikkas, Leida Leosk, Aino Keerberg, Johannes Järvpõld, Ella Uibo (Kübar). Järgnevatel aastatel olid õpetajateks Feliks Tigasson, Endla Lassmann, Richard Kuhi, Karin Palo, Liidia Möller, Heino Ilumets, Melli Ilumets, Hannele Tein, Maimu Mattus, Evi Jalakas, Enhard Parder, Aino Prangli, Helju Kevvai, Aleksander Metsmägi, Viivi Mürsepp, Atala Siidra, Lia Leetsi (Pruuli), Milvi Help jt.

Algklassid töötasid vahepeal liitklassidena. 1954/1955. õppeaastal oli koolis 141 õpilast.

Leevi kool 1945/46.

Ella Uibo (Kübar) oli 1945/46. õppeaastal 1. klassi juhataja. Ta mäletab, et kõikjal paistsid silma sõjapurustused: pommitabamuse olid saanud apteek, Kuldvee maja ja kooli vastas olnud hoone. Kooli majanduslik olukord oli kehv, puudus oli koolimööblit ja õppeva-

henditest. Õpilased kandsid pastlaid ja omakootud rõivaid. Distsipliin oli koolis hea. Muidugi leidis ka ulakaid poisse, kes noori õpetajaid proovile panid. Kaks korda aastas käidi kooli inspekteerimas. Inspektor Aidla laskis õpetajatel taimi määrata.

Nõukogude korra tingimustes loodi koolis pioneerimalev, kuhu kuuluvad 30 last jagunesid kahte pioneerirühma. Tehti koondusi, luuremänge, võisteldi, võeti osa isetegevuse ülevaatustest, tähistati oktoobripühi ja võidupäeva. Näitering lavastas Bornhöhe „Tasuja“ ja Vilde „Mahtra sõja“. 1948/49. õppeaastal pioneerijuhina töötanud Kulla Sau (Ritslaid) jutustas, et märtsiküüditamise tõttu jäi Leevi kooli pooleli mitmel lapsel. Nende eest Võrru julgeolekukomiteesse kostma läinud pioneerijuht visati sellepärast hiljem komsomolist välja. 1951/52. õppeaastal oli malevas 63, aga 1952/53. õppeaastal juba 70

pioneer. Nad valmistasid spordiinventari, töötasid kolhoosis ja kooliaias. Koolile kuulus kaks hektarit maad, sellest katseaed 0,5 hektarit. Koolitoidu tarbeks kasvatati kartulit.

Karin Palo pioneerimaleva rivistusel 1953/54.

Karin Puusepp (Palo) tuli Leevi kooli 1944. aastal ja lõpetas siin 6. klassi. 1950 – 1961 töötas ta Leevi koolis pioneerijuhina, ajaloo ja vene keele õpetajana ning juhendas kodulooringi. Algklassiõpetaja kutse omandas ta Rakvere pedagoogilises koolis. Õpetaja tööriietuseks oli must siidkittel. Töötas õpetajate metoodikaring, millest võtsid osa ka Tsolgo õpetajad. Viidi läbi lahtisi tunde. Õppealajuhataja Johannes Järvpõld tahtis, et õpetajad esitaksid talle iga päev tunnikonspektid. Sõjakomissariaadi nõudel õpetas K. Palo õhtuti kutsealustele vene keelt. Õpilased hooldasid Leevi parki ja seal asunud

Johannes Järvpõld õpilaskooriga 1958.

staadioni, kogusid vanavara, mis anti Räpina koduloomuuseumile, käisid abiks kolhoosis, varusid männioksi majandi loomadele haljas-söödaks, istutasid metsa.

Koolis oli heal tasemel muusikaline kasvatus. 1950. aastal käidi Tallinnas laulupeol, koore juhatasid Kuldvee ja Järvpõld. Rajooni isetegevusülevaatusel saavutati esikohti. Näitering õppis 1953/54. õppeaastal oktoobripühadeks näidendi „Vapraste salk“, nääripeoks „Jänes ja rebane“. Suusavõistlused toimusid koos Viluste kooliga. 1954/55. õppeaastal käidi ekskursioonil Võrus ja Väimela Looma-kasvatustehnikumis. 20 õpilasele anti toetust jalatsite ja rõivaste näol.

Umbes kolmkümmend õpilast ööbis internaadis endises M. Oterile kuulunud majas. Õpetajad pidid internaadis öövalves olema. Range õppealajuhataja Johannes Järvpõld ei lubanud lastel enne magama minna, kui koolitükid olid vastatud. Internaadilapsed said kolm korda päevas sooja toitu.

1953. aastal tehti koolis kapitaalremont. Kool sai Leevi veskist elektri 1955. aasta sügisel. Koos lastevanematega ja tollaegse möldri Jaan Soodlaga paigaldati postid, hangiti juhe ning Leonid Karakaš teostas installatsioonitööd.

Alates 1961. aastast töötas kool 8-klassilisena. 1955 – 1963 oli direktoriks Nikolai Paisnik.

Nikolai Paisnik (1928) on pärit Mikitamäelt. Ta on lõpetanud Tartu Õpetajate Instituudi. Paisnik alustas koolmeistritööd Mikitamäe koolis. Leevil õpetas ta direktoritöö kõrval ka ajalugu. Oli sõnakas ja autoriteetne direktor. Hiljem töötas Paisnik Kanepi keskkooli direktorina. 1972. aastal pälvis ta teenelise õpetaja aunimetuse. 1989. aastast elab pensionärina Kanepis.

Nikolai Paisnik (vasakul) Leevi kooli 60. aastapäeva kokkutulekul.

Õpilased ja õpetajad on Nikolai Paisnikku kiitnud kui autoriteetset direktorit, kes parandas kooli majanduslikku olukorda ja nõudis distsipliini.

Maret Luht (Kõivsaar) nimetas Paisnikku nõudlikuks, kuid arusaajaks pedagoogiks. Sel ajal kuulus igast klassist üks õpilane õpilaskomiteesse, kuhu kutsuti halva õppeedukusega lapsi aru andma. Heal tasemel oli sanitaaralane töö, sanitaarpost kontrollis igal hommikul õpilaste puhtust ja tegi sissekandeid vastavasse vihikusse. Alklassiõpilastelt nõuti, et juuksed oleksid nulliga maha aetud. Koolivormi veel ei olnud, tüdrukud pidid kandma põlle.

1955/1956. õppeaastal õppis koolis 132 õpilast, 1961/1962. õppeaastal 145 õpilast.

1960/1961. õppeaastast töötas kooli juures ka maanoorte kool, milles sel aastal õppis 19 õpilast. 1964. aastal lõpetasid kooli 7 maanoort.

Leevi kool 1962/63.

Õpetajateks olid Kalju Kuldvee, Enhard Parder, Johannes Järvpõld, Karin Palo, Hilja Karakatš, Olga Paisnik, Tiiu Jõks (Kiudorv),

Laine Kangur (Jõgeva), Valentina Danilova (Lang), Ludmilla Morozova, Mai Aruste, Maie Pavlov (Kuldmets), Aino Kilusk, Maie Kurusk (Luuk-Luuk), Aino Keerberg, Kusta Vahtra, Maie Vesi, Laine Kiudorf, Aliide Taalvelt, Juta Kokk, Vello Kaimre, Helve Lukk, Ilse Peralaan (Kannel) jt.

Töötasid vene keele, naturalistide, kehakultuuri, rahvatantsu, osavate käte ringid ja laulukoorid. Kohtuti helilooja Lipandiga, kelle kirjutatud „Piparkoogipoiste laul“ esitati nääripeol. Korraldati tasuta pidusid. Suure pidulikkusega tähistati Mitsurini 100. sünniaastapäeva. Karl Palo meenutas, kuidas oktoobripühadeks õpiti revolutsiooniteemaline näidend ristleja „Aurorast“, kus poisid kõndisid, omatehtud madruse mütsid peas ja puupüssid seljas.

Aktiivset sporditööd juhendas Enhard Parder. Käidi ülerajoonilistel kergejõustiku-, male-, kabe-, lauatennise, laskmise ja suusavõistlustel. Palliplatsil oli talvel valgustatud liuväli.

Pioneerorganisatsioon korraldas sõjamänge, arendas sõprussidemeid Vana-Koiola, Kääpa ja Läti Cesise rajooni kooliga. 1962/63. õppeaastal võtsid pioneerid osa võistlusest „Rühm – seitseaastaku kaaslane“.

Töötasid timurlased. Koolimajas sisustati avar pioneerituba. Töötas koolikino „Komsomol“ Rudolf Rüsteri juhtimisel. Kevadel oldi malevala agris Kalmetemäel.

Koolil oli oma **Veoautoaga ekskursioonile.**

veoauto GAZ 51

ja traktor. Veoautoaga käidi ekskursioonidel isegi Saaremaal ja Tallinnas.

Töötati katseaias, kasvatati kartuleid ja müüdi neid Leningradi turul. Saadud raha eest muretseti tööriistu, spordivahendeid, muusikariistu.

Kohustuti kolhoosis töötama ja selle eest sai majandist odavamaltprodukte osta. Mõnel õppeaastal toidlustati õpilasi ja õpetajaid tasuta.

Organiseeriti küülikukasvatust koolis ja kodudes.

Koolil oli internaat, mis asus koolimaja teisel korrusel. Alates 1960/1961. õppeaastast sai internaadiks Urtsonite elamu vastas olev veterinaarpunkti maja. Oli avatud ka pikapäevarühm.

Rajati katseaed, ehitati sisekäimla, klaaskasvuhoone, puukuur, garaaž ja remonditi internaadimaja. Lastevanemate abiga renoveeriti poiste töökoda. 1963. aasta kevadel alustati kooli juurdeehitusega.

Nikolai Paisnik ja Hilja Karakatš 8. klassiga 1963.

1964 – 1973 oli direktoriks Agu Olvet. Agu Olvet (1934) õppis Otepää keskkoolis ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis. Ta õpetas matemaatikat ja füüsikat, juhendas tehnikaringi. Hiljem töötas Valgas koolijuhina.

Agu Olvet (tagareas keskel) õpetajatega 1965.

1964/1965. õppeaastal õppis koolis 122 õpilast. 1965/66. õppeaastal alustas tööd eelkool, mis lõppes juunis laste kevadpäevaga.

Lõpetajad 1965.

Pikemat aega töötasid õpetajatena Aino Kilusk, Ilse Kannel, Maie Kuldmets, Laine Jõgeva, Hilja Karakatš, Enhard Parder, Aliide Taalvelt, Maimu Piir, Eevi Jõgeva (Mälton), Niina Ruvel (Pille), Mai Raudsaar, Luule Hollas (Vija), Aime Olvet, Enna Grünvald, Maidi Kolts (Soodla), Mare Kask, Endel Narusk, Maret Toomsalu (Kolloom) jt. Oli mitmeid õpetajaid-kasvatajaid, kes töötasid Leevil ainult aasta või paar.

1967/68. õppeaastal õpetas Maimu Piir fakultatiivselt iluaiandust ja Mare Kask kunstiajalugu. Haridusministri käskkirjaga kehtestatud korra järgi pidid 5. – 7. klassi õpilased osa võtma tsiviilkaitseõppustest. 6. ja 7. klassil olid kevadel üleminekueksamid ja 8. klassil kolm lõpueksamit.

Suurt tähelepanu pöörati spordile, isetegevusele ja ideoloogilisele kasvatusel. Töötasid lastevanemate lektooriumid, laste- ja mudilas-koor (juhendaja M. Kuldmets, hiljem E. Narusk), rahvatantsuringid (L. Jõgeva, A. Olvet), kehakultuuriringid (I. Peralaan, E. Parder), kino-, foto- ja tehnikaring (Agu Olvet), kodu-uurimise ring (M. Vesi), näitering (H. Karakatš), Punase Risti algorganisatsioon (M. Kuldmets), naturalistide ring (M. Piir). Toimusid traditsioonilised matkad „Tere, sügis“, „Jäljed lumel“, „Tere, kevad“. Käidi teatris, rajooni jooksukrossidel ja kergejõustikuvõistlustel, võeti osa konkurssidest „Põlva koolikevad“, oldi abiks sovhoosi hooajatöödel. 1970/71. õppeaastal töötati Veriora sovhoosis 648 töötundi. Sovhoos abistas vähekindlustatud perede lapsi tasuta lõunatoiduga, premeeris tublmaid õpilasi ning aitas koolil küttepuid muretseda.

Pioneeridega korraldati matku, ekskursioone, puhkeõhtuid ja kultuurhommikuid, rivivõistlusi, luure- ja maastikumänge. Töötas aktiivi kool, mis lõppes eksamiga ametimärgi ja vilenööri saamiseks. Populaarsed olid pioneeride poolaasta peoõhtud PI-PO-PE, kus valiti peo peremees ja perenaine ning võisteldi mitmel alal. Osa võttis ka õpetajate esindus. Pioneeriaasta lõppes mitmepäevase telklaagriga. Ekskursioonil käidi Munamäel, Viljandis, Riias jm. 1966/67. õppeaastal premeeriti 7. klassi õpilast Taivo Raudsaart hea õppimise ja sporditöö eest turismituusikuga marsruudil Riia – Vilnius – Minsk.

Leevi kool 1967.

1966/1967. õppeaastal avati kooli juures Põlva rajooni erivajadustega lastele abiklassid, millest hiljem kasvas välja Leevi Eriinternaatkool. 1966/1967. õppeaastal õppis abiklassides 12 õpilast, neid juhendasid Laine Jõgeva ja Luule Hollas (Vija). Pikka aega töötasid internaatkoolis õpetajate ja kasvatajatena Maie Kuldmets, Maie Luuk-Luuk, Hilja Karakatš, Laine Jõgeva, Olga Aruste, Ilse Kannel, Enhard ja Maimu Parder, Niina ja Tiia Pille, Mai Raudsaar, Õitse Vijard, Mallory Jaaniorg, Sirje Rammo, Aasa Liiv, Helle ja Kalju Mendrik, Linda Tihanov, Hiie Matto, Eva Morel, Jaan ja Luule Vija, Aina Olle, Maret Kollom, Maie Kilusk, Tiia Kүүts, Viive Mets, Endla Koppel, Klaveera Venne jt. Teenindava personalina said rakenduse paljud ümbruskonna inimesed: Amalie Kolts, Linda Parder, Agathe Merdikes, Evi Kurusk, Uuno ja Helgi Parras, Maia Kramp, Maie Trumsi, Linda Torop, Leonid Karakatš, Eha Kirs, Elvi Kallaste, Ella Kübar, Helvi Olle jpt.

1986. aastal õppis eriinternaatkoolis 149 õpilast, nendega töötasid 30 õpetajat-kasvatajat. Kool suleti 2004. aastal.

Leevi kooli õpetajad 1974.

1964. aastal valmis nelja korteriga õpetajate elamu, 1966. aasta suvel kooli juurdeehitus (kivimaja). Juurdeehituses oli kaheksa avarat klassiruumi.

1973. aastal alustati remonti koolimaja vanas osas.

1970ndate aastate kehakultuurikroonikast ilmneb, et töötas kehakultuurikollektiivi nõukogu, mida juhtisid Õie Averjanova, Lea Poolak, Reet Pähklimets, Raissa Vaganova, Gea Raudsepp. Nõukogusse

Leevi koolimaja 1970.

kuulusid veel Tiiu Puniste, Riina Meos, Karmen Kirs, Helve Kattai, Ülo Reichan, Toivo Kaljula, Sulev Lökk, Anu Orason, Kristi Kirs, Armald Jõgeva, Raul Ritslaid, Tiina Eiche, Marika Kurusk, Toomas

Ülle Kund sportlastega.

Kuldmets, Pilvi Reimaa, Aulis Puniste, Villi Soodla jt. Kehalise kasvatuse õpetajad olid Helve Tigasson (Ott), Ülle Kund (Sõna), Hiie Kõomägi (Matto).

1973/1974. õppeaastal oli koolijuhiks Aino Kilusk.

1972. aastal tuli Tallinna Pedagoogilise Instituudi lõpetamise järel Leevile matemaatikaõpetajaks Rein Raadla (1949), kellest sai 1974. aastal Leevi 8-klassilise Kooli direktor. Selles ametis oli ta 2002. aastani, juhtides nii internaatkooli kui põhikooli. 2002. aastast on ta Räpina Ühisgümnaasiumi direktor. R. Raadla on Veriora vallavolikogu esimees ja MTÜ Võhanduveere juhatuse liige.

1970ndatel aastatel töötasid Leevi 8-klassilises Koolis õpetajate-na Aino Kilusk, Enhard Parder, Hilja Karakatš, Maimu Piir, Eevi Mälton, Ülle Kund (Sõna), Helle Lapp (Mendrik), Aasa Liiv, Aime Raadla, Mai Raudsaar, Niina Pille, Hiie Kõomägi (Matto), Endel Narusk, Taivo Raudsaar, Kalju Averjanov (Mendrik) jt.

Õpilaste arv püsis 70 piires.

Joosep Sepp, Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi 8. klassi õpilane, kirjutas 2012. aastal uurimistöös „Minu suguvõsa ja Leevi kool“ oma

Leevi kool 1976.

ema Marika ja tädi Viivika Kuruski kooliajast: „Õppimine läks Marikal hästi, koolis käia talle meeldis. Koolitee oli kolm kilomeetrit pikk. Loodus on Leevil kaunis, Võhandu jõgi vookleb läbi küla. Jõe kallastel õitsevad kevaditi sinililled, ülased ja kopsurohud. Mõnikord kujunes kodutee väga pikaks, sest oli vaja rajada ojadele voolusänge ja kuulata konnade kevadkontserte. Marika võttis osa tüdrukute võimlemisringist, kes saavutas rajooni võistlustel auhinnalise koha. Marika lemmikõpetaja oli Maimu Piir, kes õpetas loodusaineid. Ta valdas ainet väga hästi ja oskas õpilastele suurepäraselt selgeks teha. Matemaatikat õpetas 7.klassis direktor Rein Raadla. Esimese tunni eel kontrolltöö hirmus pandi kopikas pirnipessa ja lasti korgid läbi. Direktor pidi korduvalt kõrke vahetama. Karistuseks jäeti terve klass pärast tunde, kuid süüdlane ei selgunudki. Leevi koolis oldud aeg meeldis Marikale väga. Kõik olid omavahel sõbrad, õpetajad hoolisid õpilastest ja aitasid alati abivajajaid. Marika on väikeste koolide sulgemise vastu.“

Josepi vanaema Evi Kurusk õppis samuti Leevi koolis, oli seitse aastat külanõukogu sekretär, töötas hiljem rahvamaja juhatajana ning internaatkoolis laohoidja ja kokana.

1. septembrist 1977. aastast reorganiseeriti 8-klassiline kool algkooliks. Sellega seoses pidid keskastme õpilased asuma õppima ümbruskonna koolidesse. Põhiliselt mindi Vilustesse, Rāpinasse või Põlvasse.

8-klassilise kooli viimased lõpetajad lastevanemate ja õpetajatega 1977.

Lennud ja klassijuhatajad Leevi 8-klassilises Koolis

Lend	Aasta	Klassijuhataja
I	1962	Olga Paisnik
II	1963	Kalju Kuldvee
III	1964	Linda Marvet
IV	1965	Aino Kilusk
V	1966	Hilja Karakatš
VI	1967	Maimu Piir
VII	1968	Mare Kask
VIII	1969	Saima Pütsep

IX	1970	Hilja Karakatš
X	1971	Ilse Kannel
XI	1972	Eevi Mälton
XII	1973	Hilja Karakatš
XIII	1974	Hilja Karakatš
XIV	1975	Ülle Kund
XV	1976	Eevi Mälton
XVI	1977	Aino Kilusk

Algkool 1977 – 1990

Leevi algkooli õpetajad Ülle Taal ja Helle Mendrik õpilastega 1978.

1977 – 1986 tegutses Leevil 3-klassiline algkool. Juhatajana töötas algul Helle Lapp (Mendrik), seejärel Ülle Taal. Kui algul oli õpilasi 20 ja töötas 2 klassikomplekti, siis järgnevad 5 aastat jätkus lapsi vaid üheks liitklassiks. Alates 1983/84. õppeaastast, mil lapsi oli 19,

Leevi algkool 1982.

tegukses jälle 2 klassikomplekti, õpetajana tuli tööle Merle Pedo (Kingla), hiljem Kersti Pääsik (Leping).

Seoses koolireformiga muudeti algkoolid alates 1986. aastast 4-klassiliseks. Leevi algkooli kahes liitklassis õppis sel ajal 19 last. Neid õpetasid Ülle Taal ja Kersti Pääsik. Merle Kinglat asendasid Siiri Lutsar ja Anneli Mölder. Koolielule andsid tooni NSVL moodustamise 60. ja Suure Isamaasõja võidu 40. aastapäev, kohtumised sõjaveteranidega ja Leningradi III 8-klassilise kooli delegatsiooniga, noore kangelase päev, Punaste Tähekeste peod, lõkkeõhtud, matkad kodumajandi tundmaõppimiseks, ekskursioonid Karilatsi, Räpinasse, Petserisse, Võrru ja mujale. Spordipäevi ja muidki üritusi korraldati koos erikooli algklasside õpilastega.

1988. aastal korraldati vilistlaste kokkutulek, märkimaks Leevi kooli 60. aastapäeva. Võeti suund põhikooli taastamisele.

Kooli 60. aastapäeva kokkutulek 1988.

Põhikool 1990 – 2002

Eesti Vabariigi taastamise eel tekkis olukord, mis võimaldas grupil kohalikest õpetajatest asuda põhikooli taastamise plaani teostama.

Veriora Küla RSN 22.02.1990.a. istungjärgu otsusega võis Leevil alates 1. septembrist 1990 avada lisaks algkoolile 5. – 8. klassi ja Leevi Eriinternaatkooli direktor R.Raadla leidis normkoolile õpperuumid. Kuna koolimajas õppisid erivajadusega lapsed, paigutati Leevi 9-klassilise kooli õppurid erikooli internaadihoone 1. korrusele pärast ruumide põhjalikku remonti. Ümbruskonna elanikud toetasid igati kooli taastamist.

1990/91. õppeaastal töötas koolis oli 4 klassikomplekti kokku 35 õpilasega: 1. + 2. klass (klassijuhataja M. Kingla), 3. + 4.klass (Ü. Taal), 5. + 8. klass (A. Kilusk), 6. + 7. klass (A. Mölder).

Õpetajad: Aino Kilusk (vene ja soome keel), Aime Raadla (eesti keel ja kirjandus), Garmen Käo (saksa keel), Aasa Liiv (loodusõpetus, bioloogia, geograafia), Eva Morel (keemia, füüsika), Anneli Mölder (ajalugu, terviseõpetus), Rein Raadla (matemaatika), Kalju Mendrik (poiste tööõpetus), Helle Mendrik (kunstõpetus), Karmen

Leevi kool 1991.

Kukk (tütarlaste käsitöö), Rimma Provornikova (muusikaõpetus), Reet Pettai (huvijuht).

Koos korraldati mitmesuguseid üritusi: lille- ja seenenäitus, lõikupidu, kadriõhtu, jõulupidu, talvetrall, muinasjutuõhtu, matemaatika päev, kabesimultaan, vastlapäev, lindude päev, ajaloopäev, keeltepäev, emadepäev, diskoõhtud (P. Tobreluts). Kevadel toimus algklassidele ekskursioon Tartusse, vanematele õpilastele Rakverre .

Tänu soome keele õppimisele kujunesid sõprussidemed Märsylä Ala-aste kooliga Soomes, kelle delegatsioon (Heikki ja Kaarina Pöyhtäri, Päivi Mottinen (Heikkinen) ja Mervi Kangasniemi) käis juunis 1991 Leevil. Õpilased said Märsylä koolist kirjasõbrad, kellega vahetati postisaadetisi.

Märsylä õpetajad Leevil 1991.

1991/1992. õppeaastal lisandus 9. klass ja tööle tuli kehalise kasvatusõpetaja K. Hänman.

Üritustest olid lisaks tähtpäevapidudele rahvarohkeimad kadrikarneval ja jõulupidu näidendiga „Kosilased sauna juures” H. Mendriku juhendamisel.

Viimase koolikella päev 1992.

Juunis 1992 käisid õpetajad Soomes sõpruskoolil külas. Kannuse linnavalitsus kinkis koolile arvuti.

1992/1993. õppeaastal õppis 5 klassikomplektis 44 last. Töötasid rahvatantsu-, spordi- ja poiste käsitööringid R. Pettai, T. Pille, K. Mendriku juhendamisel. Tähistati Eesti Vabariigi 75. aastapäeva, Kalevala-päeva, aastaringsetel toimumisid mälumängud.

Õpilased osalesid aineolümpiaadidel. Kalmer Kollom saavutas matemaatikaolümpiaadil II koha (õpetaja R. Raadla).

Jätkus sõprus Soome Märsylä kooliga.

Sügisest 1992 tegutses Leevil Kaitseliidu noorteorganisatsioon, millega tegelesid kaitseliitlased U. Kukk ja V. Soodla. Osaleti maakondlikel üritustel, tublimad ka vabariiklikel. Sisustati rühmatuba koolimajas ning korraldati mitmesuguseid üritusi, näiteks võrgupidu Rain Kuke ja Hermo Soodla eestvedamisel. Käidi väljasõitudel, tehti koondusi, laagreid, võeti osa küla üritustest. 2006. aastal oli rühmas 11 noorkotkast ja 15 kodutütart. Rühmajuhtidena tegutsesid veel

Lõpetajad 1993.

Karmen ja Urmas Kukk autasustavad rühmajuht Kuldar Kollomit 2008.

Karmen Kukk, Anne Luht, Ülle Taal, Marika Lääniste, Kadi Kukk, Kuldar Kollom, Eva Morel.

Rühmajuhtide koolituse läbisid kodutütred Daiva Soodla ja Riina Veesalu. 2006. aasta seikluslaagrist võtsid osa Toomas Soodla, Indrek Ivask, Hando Koger ja Joosep Varusk. Poisid osalesid ka noorkotkaste koormusmatkal, kus tuli rada läbida lahingpaaridena täisvarustuses. Noorkotkaste ja kodutütarde rühma tegevust toetas Leevi põhikool ja Veriora vallavalitsus. 2012. aastal toimus maakondlik laager Leevil Võhanduveere vabaõhukeskuse platsil.

1993/1994. õppeaastal töötas kool 46 õpilasega.

Jõulupeol esitati näidend „Nukitsamees”, L. Koidula 100. sünniaastapäeval „Säärane mulk”. Stiilipeoga meenutati pioneeriaegu. Telesaate eeskujul korraldati „Kooli TV”. Kevadel toimusid värvide nädal ja ekskursioon Pärnusse.

Alates 1994. aastast kuulus kool Veriora vallale.

Jõulupidu 1993.

Lõpetajad lastevanemate ja õpetajatega 1994.

1. septembril 1994.a. alustas 50 õpilasega Leevi põhikool tööd jälle õigusjärgses koolimajas. Seal tehti suvel põhjalik remont: pai-

Leevi koolimaja 1997.

galdati keskküte, ehitati riidehoiud ja tualetid, parandati ja värviti kogu maja. Remonditööd teostasid aktsiaselts Santex vilistlase Heiki Mäesaare juhtimisel, kooli majandusjuhataja Lembit Mälton, direktor Raadla, õpetajad ning koolitöötajad.

Tähistati hõimu- ja lasteraamatunädalat ning rahvakalendri tähtpäevi, käidi ühiselt seenel ja jõhvikal, jõulupeoks õpiti näidend „Tähekeste juures“.

Jõulud 7. klassis 1994.

Järgmisi õppeaastaid ilmestasisid sügisnäitused, peotantsukurused, poiste- ja tüdrukute nädal. Õpiti selgeks näidendid „Närused näärud“, „Seasilmad“, „Vaeslapse käsikivi“, „Uuele on õpetust vaja“, „Sabad sõlme“, „Päkapikukoolis“, „Punamütsike“. Tähistati Soome Vabariigi ja Eesti Vabariigi 80. aastapäeva (A. Kilusk, E. Morrel) ning Tammsaare 120. sünniaastapäeva (A. Raadla). Osaleti lilleseadjate konkurssidel (juhendaja A. Liiv), kus saavutati auhinnalisi kohti (Riin Raadla, Kai Pettai, Mari Mendrik, Irina Vegner, Kaire Lääniste, Monika Lang). Kairit Matto saavutas ajaloo-olümpiaadil

II koha (õpetaja E. Morel). Korraldati lille-, seene- ja nunnunäitusi (R. Pettai, A. Liiv), külastati teatrietendusi, Antsla huvikooli, Palamuse ja Võru muuseumi, käidi ekskursioonidel Tallinnas, Albus, Riias ja oma maakonnas.

4. klass Pipi peol 1997.

4. klassi õpilased Hermo Soodla ja Meelis Välimets kirjutasid Pipi peost:

Meie klass esines Pipi peol Bullerby lastena. Suurt Pipit mängis Liis Mendrik ja härra Nilssonit Erje Helmoja. Pipid olid ka Mari Mendrik, Helen Saare, Kaisa Poolak ja Kätlin Ausin. Pipi otsis spunki. Röövlitütar Ronja rääkis oma elust. Vennad Lõvisüdamed tapsid Katla. Karlssonit mängis Kristjan. Tal oli propeller seljal. Meile meeldis pidu, sest seal sai süüa pannkooke ja vahetada Pipi poes oma asju teiste asjade vastu.

Pipi peo lõpetasime luuletusega: „Väike väänik, anna asu, et ma suureks eal ei kasu!“

Augustis 1996 käis kogu kool Soomes Märskylä sõpruskoolil külas. 1998. aasta augustis käis sõpruskooli delegatsioon Leevil vastukülas käigul.

Leevi põhikool 1995.

1997. aastal tuli muusikaõpetajaks Sigrid Kallion, kaks aastat hiljem Kaja Hüsson, 1998. aastal sai kõneravi õpetajaks Hiie Matto.

Lõpetajad 1997.

Alates 1992. aastast oli koolil arvutiklass ja 1997. aastast internetiühendus. R. Raadla teostas arvutiõpet nii õpetajatele, õpilastele kui soovijatele väljastpoolt kooli. Arvutiringi õpilased trükkisid muu töö kõrval kooli almanahhi ja ajalehe „Sõnumileht“ kaastöid.

Vallavolikogus arutati korduvalt Leevi kooli ümberkorraldamist algkooliks, ent ettepanek häälletati volikogus maha. Kooli hoolekogu, õpilased, õpetajad ja üldsus nõudsid põhikooli allesjäämist.

Vasakult Leevi PK direktor Rein Raadla, Veriora vallavanem Peeter Sibul ja volikogu esimees Avo Häidesk.

Luuletusega „Oh, ma vaene Leevi kuul“ saavutas Mari Mendrik (9. klass) „Mino Võromaa“ konkursil esikoha.

*Oh, ma vaene Leevi kuul,
perätü om mino piin.
Latsõ küll minno armastasõ,
vallasaksa kiusasõ.
Sipul ütöl sedäsi,
vaid Viluste läeb edesi.
Oh, ma vaene Leevi kuul!
Veidü lootust puhus tuul.*

1999/2000. õppeaastal jätkas põhikool viiekomplektilisena 45, järgmisel õppeaastal 41 õpilasega. Riik rahastas kolme klassikomplekti õpetamist.

Lõpetajad 1999.

Toimusid sõpruskohtumised Ruusa ja Kurenurme kooliga. Käidi ekskursioonil Setu muuseumis, Haapsalus ja Hiiumaal, külastati päkapikumaasid lähemal ja kaugemal, käidi teatris ja näitustel, võeti osa konkurssidest. Õpilaste omaloomingulised tööd koondas A. Raadla iga-aastasessa kirjanduslikku almanahhi „Leevike”, mida sai kokku 12 mahukat kausta. 1997. aastal ilmus Eesti Kultuurkapitali toel valikalmanahh „Leevike“. Igal kevadel toimus õpilastööde näitus, kus paremad tööd suunati maakondlikele või vabariiklikele näitustele. Maakondliku tunnustuse said Enelin Paas, Linda Varusk, Mari Pent, Regina Hernits, Daiva Soodla, Daisiki-Mae Lehis, Hanna-Maria Morel ja Hando Koger (juhendajad H.Mendrik, A.Liiv).

Õpilaste nägemuses võiks tulevikukool olla niisugune.

Kairit Matto (8. klass): *Kool peaks olema suur puust maja, mille juurde kuuluksid spordisaal, jõusaal, ujula, ja kõrvalmaja, kus elaksid loomad: hobused, koerad, hamstrid, kilpkonnad, maod. Veel võiks olla kooliaed ja lõunamaiste taimedega botaanikaaed. Klassis oleks ilus mööbel ja tahvel, kuhu vahetunni ajal saaks sodida. Tunni pikkus võiks*

olla 20 minutit ja vahetund kestaks 40 minutit. Tunde võiks ise valida: mis meeldib, sinna läheks, mis ei meeldi, sinna ei lähe. Söökla võiks olla restorani moodi.

Margot Kukk (7. klass): *Kool võiks korraldada ekskursioone välismaale, peaks olema ringe nii tüdrukutele kui poistele: aeroobika, peotants, spordiringid. Parim hinne võiks olla 10, aga veel parem, kui hindeid ei olekski. Iga päev pärast tunde toimuks enesekaitse trenn.*

2001/2002. õppeaasta oli põhikoolile viimane. Tegutses viis klaskomplekti 38 õpilasega. Keemiat ja füüsikat õpetas Jaan Kilusk.

Mitmed lapsed pandi kooli kaotamise hirmus mujale õppima. Toimusid traditsioonilised tähtpäevaüritused, näitused, matkad, spordipäevad. Võeti osa laulu- ja tantsupäevast Räpinas, külastati Ruusa kooli, käidi ekskursioonil Piusal, Alatskivil ja Ida-Virumaal.

Vallavolikogu otsustas muuta kooli järgmisest õppeaastast taas algkooliks. Põhjuseks toodi vähenenud õpilaste arv ja suurem vajadus finantseerida Viluste põhikooli uut õppekompleksi. Arvesse ei võetud hoolekogu, lastevanemate ega üldsuse soovi säilitada põhikool.

Leevi põhikooli viimane ühispilet 2002.

Lõpetajad ja klassijuhatajad Leevi 9-klassilises ja põhikoolis

Lend	Aasta	Klassijuhataja	Lõpetajad
I	1992	A. Kilusk	Janek Kurusk, Jaanus Tihanov, Raine Raadla, Marko Runthal, Anti Mälton
II	1993	Eva Morel	Kadi Kukk, Kalmer Kollom, Mailis Merdikes, Jaanika Tihanov, Rene' Tammik
III	1994	Eva Morel	Erje Helmoja, Kuldar Kollom, Liis Mendrik, Marko Vissel
IV	1995	Aasa Liiv	Marit Sinijärv, Kaja Ootsing
V	1996	Aasa Liiv	Margot Kukk, Triinu Kula, Kairit Matto, Rainis Olesk, Kristi Palo, Anti Rääk
VI	1997	Aime Raadla	Marek Kurusk, Merle Kõlu, Lauri Lapp, Olga Nuusberg, Erki Raudsaar, Reimo Raudsaar, Jüri Vegner
VII	1998	Aime Raadla	Kairi Kollom, Kaire Lääniste, Jaak Mendrik, Kai Pettai
VIII	1999	Garmen Käo	Lauri Kramp, Kätlin Olesk, Kaido Pettai, Riin Raadla, Lenno Ziukman
IX	2000	Garmen Käo	Rain Kukk, Kristjan Lepp, Mari Mendrik, Lennar Ziukman, Kaidi Veesalu, Irina Vegner
X	2001	Aime Raadla	Magnus Lang, Ardo Lääniste, Kaupo Lääniste, Villi Nuusberg
XI	2002	Karmen Hänman	Argo Ivask, Triin Kramp, Taavi Kula, Piret Matto, Artur Vegner

Õpetaja Aasa Liiv 1. klassi õpilastega.

Leevi algkool 2002 – 2006

1. septembril 2002. aastal alustas Leevi algkool tööd kahe klassi-komplektiga koolihoone uema osa teisel korrusel, juhatajaks oli Karmen Kukk, õpetajateks Helle Mendrik ja Aasa Liiv. Õpilasi oli 16. Esimesse klassi astusid Katrin ja Kaarel Pent, Janne Lillo, Sten Soodla ja Diana Rätsep. Neljanda klassi lõpetasid 2003. aasta kevadel Kerli Kallari, Janely Lillo, Kert Poolak, Keiti Voogre.

Juhataja Karmen Kukk (1959) on Leevi 8-klassilise kooli vilistlane. Ta on lõpetanud Röpina keskkooli ja Tartu ülikooli. K. Kukk töötas Leevi põhikoolis käsitööõpetajana ja oli 2001 – 2006 Leevi algkooli, seejärel Leevi hooldekodu juhataja. Ta oli MTÜ Võhanduvere juhatuse kauaaegne esimees, praegu juhatuse liige.

2002/2003. õppeaastal korraldati mitmesuguseid üritusi: matk turbarappa, leivanädal, õpetajate päev, isadepäev, jõulupidu, ema-keelenädal. Osaleti lilleseadevõistlusel Põlvas.

Õpetaja Aasa Liiv andis välja algkooli ajalehe „Leevi Meel“, millele tegid kaastööd ka Sirje Mälton, Kaili Rätsep jt. Muretseti plok-

flöödid ja õpiti koos mängima. Mängu-tantsuringis, mida juhendas Helle Mendrik, harjutati orkestrimängu. Võru keele ring Aasa Liivi juhendamisel esitas näitemängupäeval Puigal „Kooliluu“. Murde-loomingu konkursil „Mino Võromaa“ osalesid oma töödega Katrin ja Kaarel Pent, Hanna-Maria Morel, Kerli Kallari ja Daiva Soodla. Karmen Kukkk korraldas südamenädala, mille käigus korrastati kooliümbrust, õpiti tundma puid-põõsaid, tehti südamekõndi ja käidi jalgrattamatkal metsavend August Sabbe hukkumiskohal.

Emadepäeva peol esineti pika eeskavaga.

Õpetaja Aasa Liiv meenutas: „Kool oli küll väike, kuid pakkus huvitavat tegevust ka väljaspool õppetunde. Õpilased ja õpetajad olid omavahel sõbrad, keda liitsid ka ühised huvid: pillimäng, arvutiõpetus, liikumismängud, meisterdamine ja kirjanduslik oma-looming. Olime õnnelikud, et meie küla lastel on võimalik õppida kodulähedases turvalises koolis. Lastevanemad ja vald toetasid kõiki ettevõtmisi.“

Algkool 2003.

Leevi Kool 75 5. juuli 2003

2003/2004. õppeaastal kahanes õpilaste arv kümneni ja 1.klassi astujaid ei olnud. Juhatajaks oli Karmen Kukkk, õpetajateks Helle Mendrik ja Aasa Liiv.

Üritusi: seenelkäik, sügisnäitus, lillseadajate võistlus koolis ja Põlvas (Diana Rätsep III koht, Janne Lillo eripremia), vabariiklik joonistusvõistlus „Igasse peresse tita”, kogu kooli kadriskäik ja kadripidu, Mooste külateatri etendus „Punamütsike”, Tartu põialpoistema ja Vanemuise etenduse „Seitse põialpoissi” külastamine, laululaste kontserdi ja Aura veekeskuse külastus. Viluste jõulupeol esineti näidendiga „Nõiamoori jõuluvemp”, toimus klassidevaheline jõuluuletuste võistlus. Jõulupeol esinesid ka kooli peotantsijad, kes teist aastat õppisid Vilustes Reno Olle treeningrühmas. Emakeelepäeva tähistati omaloomingu- ja ilukirjavõistluse ning lugemispäevikute näituse ja mälumänguga.

Parimad lugejad – Pamela Nassar, Diana Rätsep, ilukirjameistrid – Janne Lillo, Sten Soodla, Evelina Nuusberg, Hanna-Maria Morel, Daiva Soodla, Hando Koger, riimimeister – Kaimar Kallari.

Käidi Elistvere loomapargis, osaleti Lasva taidlusgalal „Kohe tuu tii vii?”, kus esitati näidend „Keväät otman” (juhendaja A. Liiv), mida Leevi rahvale etendati emadepäeval. Kodutütred ja noorkotkad külastasid Pärnu veeparki. Palamuse naljavõistlusest osavõtjad said igauks särgi ja naljaraamatu. Ilmus „Koolikaja” nr. 3 (A. Liiv).

Neljanda klassi lõpetasid Hando Koger, Hanna-Maria Morel, Daiva Soodla.

2004/2005. õppeaastal tegutses üks klassikomplekt K. Kuke juhatamisel. 3. + 4. klassis oli 6 õpilast.

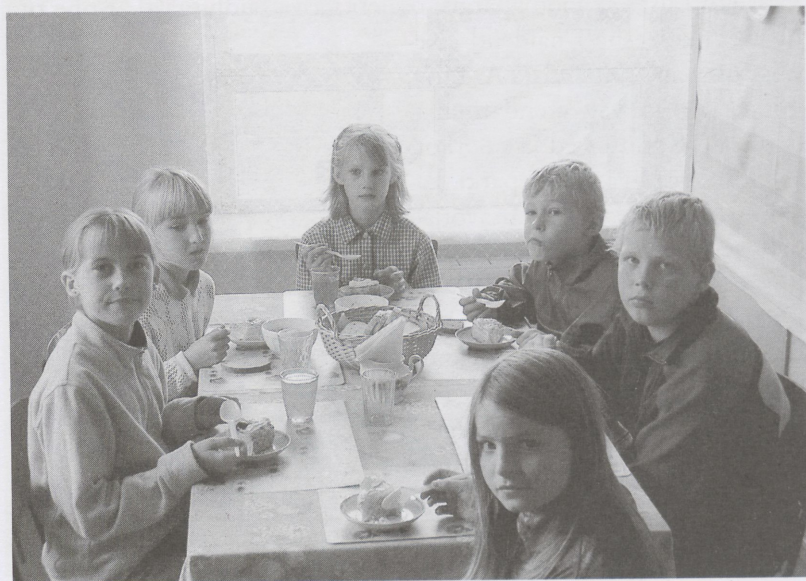
Toimus jalgrattamatk Koolma järve äärde, käidi seenel, õppides

Kodutütred 2004.

Vastlapäeval.

Söögivahetund algkoolis.

tundma söögiseeni. Peeti jõulupidu, kus esines ka Põlva draama-
studiod. Tähistati kukeaasta algust. Vastlapäeval lasti liugu, sõideti
mootorsaaniga, söödi hernesuppi ja kukleid. Emakeelepäeval räägiti
Kristjan Jaak Petersonist, isamaast ja eesti keelest.

Neljanda klassi lõpetasid Kaimar Kallari, Pamela Nassar, Evelina
Nuusberg, Kaidi Voogre.

2005/2006. õppeaastal oli Leevi kooli maailma mastaabiski uni-
kaalne – üks õpetaja ja üks õpilane (õpetaja K. Kukk, 1. klassi õpi-
lane Getter Inessa Lehis). Seltsiks käisid ka väiksemad lapsed – Seidi
Voogre ja Laura Kramp.

Koolilegend

*On raske juhus
olla see koolimaja,
sest igal juhul
olen näinud rohkem kui vaja.*

*Häid nalju, sadu nägusid,
kurbi hetki ja kaotusi,
lisaks tülisid-riidusid,
selgimistega taevalaotusi.*

*Igat sorti tujusid ja toone,
tüdrukuid ja poisse,
sadat liiki iseloomi,
purunenud õhulosse
ja nende taassünni loomet.*

*Aga ka viisi ja nelju
ja rõõmuhoikeid,
aplause ja ägedaid nalju
ning kõrvalepõikeid
õppetööst oli palju.*

*Täna aga on vaikus-rahu
ning tunne nii kerge,
rohkem minu aega ei mahu.
Olen taassünni legend.*

Merle Kõlu
Leevi Põhikooli vilistlane aastast
1997

Talverõõmud.

Leevi kooli viimane õpilane Getter Inessa Lehis (keskel) koos ema, õpetaja, sõprade ja kooli töötajatega kevadel 2006.

1. juulist 2006.a. lõpetas Leevi kool tegevuse.

Leevi kooli kokkutulek 19. juuli 2008

2006 – 2007. aastal koondasid Aime ja Rein Raadla kooli tegevuse kohta käivad materjalid endise koolimaja ühte ruumi. 1995. aastal koostasid õpetajad käsikirjalised albumid Leevi kooli ajaloo kohta:

- kuni 1928. aasta – Eva Morel
- 1928 – 1945 – Aasa Liiv
- 1945 – 1955 – Aime Raadla
- 1955 – 1963 – Helle Mendrik
- 1963 – 1968 – Aino Kilusk
- 1968 – 1973 – Karmen Kuk
- Garmen Käo koostas pildikogud.

Selle materjali põhjal valmisid muuseumi jaoks stendid ja 4-osaline Leevi kooli kroonika. Väljapanekute hulka said ka kooli kirjanduslikud almanahhid „Leevike“ 1990 – 2002, kooli ajalehed „Sõnumileht“ 1994 – 2002 (A. Raadla), „Koolikaja“ 2002 – 2005 (A. Liiv), pioneerimaleva päevikud, õppevahendid, õpilaste kunstitööd, mälestusesemed, fotod jms.

Leevi kooli vilistlased kodukandipäeval 2009 koolimuuseumis.

25. märtsist 2007 asub viimatises õpetajate toas koolimuuseum, mille kogud täienevad kodukoha kohta käiva materjaliga. Muuseumi külastavad endised õpilased ja teised huvilised nii kodukandipäevade kui muude ürituste aegu, teistel päevadel on muuseum avatud kokkuleppel. Siit saavad praegused õpilased vajalikku teavet oma uurimistööde tarbeks, turistid aga paikkonna endise ja praeguse elu kohta. Fotostend esimesel korrusel kajastab hiljutisi kultuurisündmusi.

Kultuurielu

XX sajandi algusaastail käis seltsielu taluõuedel, küla- ja kiigeplatsidel ning koolitaredes. Eesti Vabariigi algusaastail oli kokkusaamiskohaks endine Vastse-Koiola härrastemaja, kus toimusid peod laulude, tant-

Näitetrupp juhendaja Treimundtiga (esireas vasakult teine).

sude ja näitemängudega. Lavastama oli kutsutud „Vanemuise“ teatri endine näitejuht Treimundt, kelle käe all sai esinemisküpsiks Hugo Raudsepa neljavaatuseline näitemäng „Ameerika Kristus“. Näite-truppi kuulusid Villem Vill, Oskar Turjakas, Helju Karjut, Richard Raudsepp, Adele Parder, Elmar Leotoots, Voldemar Raudsepp jt.

1929. aasta suvel põles häärber maha, uue seltsimaja rajamise võttis oma südameasjaks 1924. aastast tegutsev Leevi vabatahtlik tuletõrjehing (VTÜ) umbes 100 liikmega. Juhatuse esimeheks oli kohalik arst Paul Parmakson, aktivistideks Aleksander Pettai, Rudolf Kõivsaar, Nikolai Malm, Leo Leis, Gustav Kuusik, Friedrich Marran, Richard Raudsepp ja paljud teised.

Leevi tuletõrjehing.

Rahva ühiste jõududega remonditi vana Leevi mõisa hobusetall. Aleksander Pettai on meenutanud, et seltsimaja tarbeks andsid metsaomanikud palke, veskiomanikud lasksid need ümber töötada ning katuselaastud lüüa. Kõik vajalikud tööd tehti pühapäeviti talgu korras: veeti 400 hobukoormat liiva virtsatiigi täiteks, raiuti sisse aknad-ukksed, löödi peale uus katus, lubjati valgeks puhtaksküüritud seinad.

Aknad klaasis N.Malm, ahjud ehitas F.Marran. Tehti ka rõdu ja mahukas näitelava. Rahvas tegutses innukalt ja üksmeelselt.

Uue seltsimaja avapidu toimus 26.detsembril 1931.aastal.

Seltsimaja 1931.

1932. aastal sai hoone elektrivalgustuse, 1933. aastal krohviti välisseinad. VTÜ organiseeris nii sise- kui välipidusid, kinoetendusi ja spordivõistlusi ning hooldas parki.

Laulukoorid umbes 30 liikmega (juhatajad Aleksander Pettai ja Ruut Liiv) võtsid osa laulupäevadest Tartus, Põlvas, Räpinas, Võrus, Kanepis ja mujal. Näitemängutrupp lavastas igal aastal 2 – 3 näidendit. Mängiti näiteks H.Raudsepa „Vedelvorsti“, A. Kitzbergi „Kauka jumalat“, O. Lutsu „Paunveret“, E. Vilde „Pisuhända“ ja muud. Koos käis 12 – 15 pillimehest koosnev orkester, mille tööd juhtisid Karl Jõgeva, Valerian Meos ja Johannes Raudsaar. Tegutsesid Leevi ja Kunksilla rahvatantsurühmad, kaitseliidu rühm, maanaiste selts. Peeti rahvaülikooli loenguid, kus lektoriteks olid kohalike arstide ja õpetajate kõrval ka kaugemalt kutsutud avaliku elu tegelased. Korraldati tantsukursusi, maskiballe, näitismüüke, tuluõhtuid. Erilise

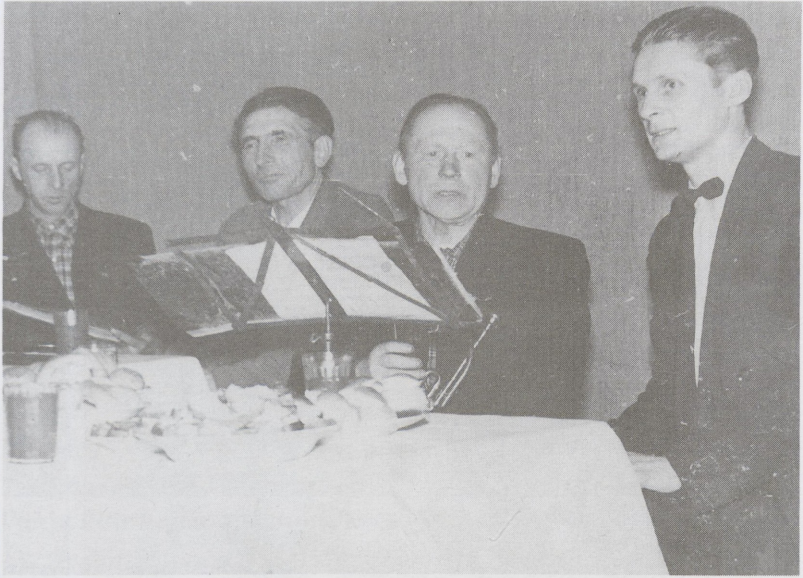
pidulikkusega tähistati Eesti Vabariigi aastapäevi, kus päevasele jumalateenistusele järgnes aktus ning piduõhtu näidendi ja sellele järgneva tantsuga. 1936. aastal lavastati E.Nukki kolmevaatuseline ajalooline näidend „Isamaa ilu hoielses“, 1937. aastal B.Kangermanni Vabadussõja-aineline sõnalis-muusikaline etendus „Kapral Salu“. Emadepäeva organiseeris maanaisteselts „Võhandu“, naiskodukaitse ja kodutütarde rühm.

1937. aastal reorganiseeriti väikesed tuletõrjeühingud ja Leevi VTÜ läks Pindi kompanii koosseisu.

Laulukoor 1930ndail.

Karin Palo meenutas, et sõjajärgsetel aastatel olid kultuurielu pidepunktiks kaks korda suve jooksul toimunud surnuaiapäevad, kus mängis puhkpilliorkester. Pillimeesteks olid Vambola Kõiv, Endel ja Valter Kurusk, Juhan Merdikes, Lembit Jõgeva, Albert Soever, Valerian Meos, Johannes Raudsaar, Vambola Lillo, Eduard Kinsi, Madis Kõiv, Heino Sinilepp jt.

Pillimehed Heino Sinilepp, Johannes Raudsaar, Albert Soever ja Lembit Jõgeva 1960.

Leevi segakoor 1952.

Õhtupoolikul toimusid pargis spordivõistlused, kus osalesid ka külalismskonnad Tsoigost, Verioralt ja mujalt. Kohtunikuks oli kunagine vallasekretär, hilisem Leevi kooli kehalise kasvatuse õpetaja Enhard Parder. Võistlustele järgnes tants, laulumängud ja jalutamine pargialleedel.

Rahvamaja juhatajateks olid nõukogude aegadel 1950ndatel Enn ja Kulla Sau (Ritslaid), Evi Lang (Kurusk), Valter Kurusk, 1960ndatel Kalju Taal ja Linda Tobreluts, hiljem Madis Kõiv, Leonhard ja Heli Aps (Aia), Lehte Jerlov, Hanno Lapp, Kristo Help jt.

Evi ja Valter Kurusk.

1963 – 1971 rahvamaja juhatajana tegutsenud Linda Tobreluts organiseeris hoone juurdeehituse, kuhu said tegelaste ruumid. Aktiivne kultuurijuht taotles asutusele kultuurimaja nimetuse.

Enno Taali sõnul töötasid kolm orkestrit, näitering, mees- ja naisansambel, rahvatantsurühm, segakoor. Ringe juhtisid Johannes Raudsaar, Kalju Kuldvee, Laine Jõgeva, Helve Sakkis jt. Kohalike

Puhkpilliorkester 1960ndatel.

isetegevuslaste sisustatud peoõhtutele pakkusid vaheldust „Vanemuise“, „Ugala“, Rakvere ja Võru teatri külalisetendused.

Kino näitas Uuno Pararas. Aasa Liiv meenutas, et kinoetendused toimusid kolmapäeval ja laupäeval vaheldumisi kahe projektoriga. Filmirulle tuli käsitsi kerida, kui filmilint läks katki, tuli see ise ära liimida. Enne kinoetendust lasti muusikat. Kinovõrgust käidi pileteid kontrollimas. Kord oli väga range.

Linda Tobreluts perega.

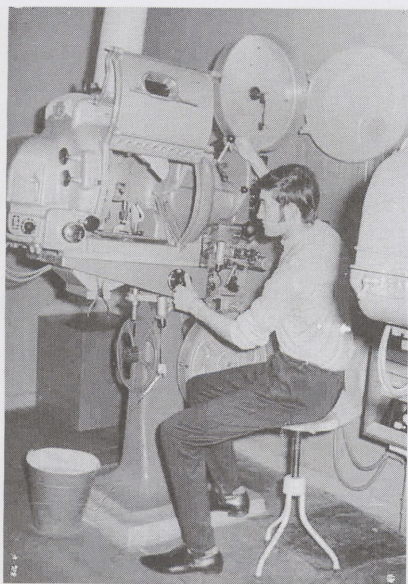
Rahvatantsijad 1971.

Kultuurimaja orkester 1968.

Leonhard Apsi kultuurijuhiks oleku ajal (1974 – 1981) oli kunstiliseks juhiks Hele Rammo, hiljem Heli Aia. Tegutsesid puhkpilliorkester, noortebänd, mees- ja naisansambel ning näitering. Kultuurimaja sai bussi, millega käidi kaugemal esinemas ning toodi ka ümbruskonnast isetegevuslasi Leevile harjutama või esinema.

Alates 1997. aastast juhib Leevi kultuurielu Piret Rammo. Rahvamaja kapitaalremondi järel (vallavanem Peeter Sibul) avati 1999. aastal saal, 2006. aastal valmis juurdeehitus saunade ja abiruumidega (vallavanem Enel Liin). Mitmesugustes huviringides leidsid rakendust igas eas inimesed. Töötasid spordiringid (juhendajad Rein Raadla, Piret

Kinomees Uuno Parras 1967.

Leonhard Aps ja naisansambel.

Leevi – Veriora sõpruskohtumine korvpallis 2000.

Leevi rahvamaja.

Leedumaa ja SA lühidusi

Rammo, Karmen Kukk), käsitööring (Laine Jõgeva), mänguring (Helle Mendrik), meisterdamising (Aina Olle, Eda Volkov), naisansambel (Heli Aia).

2010. aastal kasvas A. Raadla algatusel naisansamblist välja „Laulutsõõr“, kuhu tuli lauluhuvilisi Vilustest, Verioralt, Sühavavvalt, Sooharast, Põlvast ja kaugemaltki. Kord kuus tavaliselt pühapäeviti lauldakse seltskonnalaule kokkulepitud teemadel, juuakse teed ja kuulatakse külaliste või Laulutsõõri oma rahva juttu. Laulu saateks mängivad pilli peale ringijuhi Heli Aia veel Tea Nopri, Anton Kübbard, Hans Peentaim, Raivo Eit, Aavo Kübar, Reet Pettai, Mare Tee jt. Osavõtjaid on tavaliselt 20 ringis, viimasel aastal on aktiivseteks kaasalööjateks Veriora lauluansambli „Kadri“ liikmed.

„Laulutsõõr“ 2011.

Kultuurielu tugisammas on alates 2005. aastast tegutsev mitmetulundusühing „Võhanduveere“, mille juhatuse esimeheks oli algsaastail Karmen Kukk, praegu Riho Luht. Peale nende kuuluvad

juhatusse veel Aina Olle, Rein Raadla ja Irena Luik. Pressiesindaja on Aasa Liiv ja kunstnikutööd teeb Helle Mendrik. Jõudu nõudvaid töid teevad Urmas Kukk, Arvo Soodla, Heiki Rammo, Leo Olle, Aavo Kübar, külanem Heikki Koger ning noormeeste vägi. Asendamatud perenaised on Piret Rammo ja Eda Volkov rahvamajast. Üritustel löövad innukalt kaasa küla neiu oma sõpruskonnaga.

MTÜ Võhanduveere ekskursiooniga Alatskivil 2010.

„Võhanduveere“ organiseerimisel avati algul kiigeplats, mille ümber 2011. aastaks kujunes vabaõhukeskus. Ühistegevuses oli eriti edukas 2007. aasta, kui Põlvamaa Partnerluskogu poolt tõsteti esile Leevi külaelul edendamise projektid „Isetehtust rohkem rõõmu“, „Soojast ruumist staariks“ ja „Võhanduveere vabaõhukeskuse detailplaneering“. Projektide kogumaksumus oli 74 tuhat krooni. Nimetatud projektid mainiti ära ka SA Põlvamaa Arenduskeskuse edulugudes.

Leevi kodukandipäev 2010.

Võhanduveere vabaõhukeskus.

2009. aasta oktoobris valmis vabaõhukeskuse I etapp: laululava, lavaesine plats, pingid istumiseks, valgustus, paadisild, lipuvarras, teadetetahvel. 2010. aastal püstitati MTÜ liikmete poolt külaplatsile biokäimla. 2011. aasta oktoobrikuus valmis vabaõhukeskuse II etapp: parkla, laste mänguväljak, grillikojad, lõkkeplats ning jalgte.

MTÜ ja rahvamaja koostööna organiseeritakse

Piret Rammo ja Eda Volkov rahvamaja aastapäeval 2012.

Näitetrupp „Pungad“ kodukandipäeval 2012.

igal aastal külapäevi, tähistatakse vastla- ja jaanipäevi, peetakse lõikuspäevi ja toimuvad hoogtööpäevad.

Hiljuti tähistas rahvamaja avamise 80. aastapäeva.

24. juunil 2012 korraldas MTÜ Võhanduveere koos rahvamajaga kodukandipäeva, kus küladevahelise teatevõistluse viis läbi R. Raadla, esines vastloodud näitetrupp „Pungad“ H. Mendriku juhendamisel, lapsed lasid liugu ja hüppasid batuutidel, lauldi T. Nopri ja O. Suure pillimängu saatel, külastati koolimuuseumi ja tantsiti ansambli saatel.

Raamatukogu

Kultuurilist meelelahutust pakub ka raamatukogu, mille eelkäija toimus juba 1930ndatel aastatel, kui algkooli juhataja Aleksander Pettai eestvedamisel organiseeriti annetatud kirjavara baasil lugemislauad koolimajas. 1941. aastal avati Leevi vallamajas raamatukogu, mil-

Raamatukogu aktiiv Eesti Vabariigi algusaastail.

le eesruumis sai lauamänge mängida. Pikka aega juhtis raamatukogu tööd Linda Kinsiko, hiljem Mare Vegner, Maimu Parder, Meivi Kärbla, praegu Kaili Rätsep. Raamatukogu on pidanud korduvalt kolima, nüüd asub ta endises Leevi koolimajas. Internetipunkti kasutamise kõrval laenutatakse hoolsalt ka lugemisvara. Raamatuüritusi on koos kooliga ja praegugi korraldatud, olgu nendeks siis kirjanduslike tähtpäevade tähistamine, raamatuarutelud, näitused või kohtumised kirjanikega.

Raamatuarutelu 2010.

Nõukogude aja alguses (1950) ilmus Leevilt pärit Aksel Tamme (1923 – 1987) autobiograafiline noorsooraamat „Kevadäikese eel“, kus proletaarne kirjanik vastavalt aja vaimule pajatab oma kooliajast, maailmavaate kujunemisest ning töölisperre raskest elust. Hiljem töötas Tamm ajakirjanikuna Tartus ja mujal. Ta sattus kommunistliku partei põlu alla pihtimuskirja „Miks ma vaikin?“ pärast (ilmus 1954. aasta „Loomingus“ nr 7).

Leevil on suurema osa elust elanud poetess Katrin Tammik (1945 – 1999), kelle loomingust on avaldatud kogud „Ussihari“ ja „Nõiutud armastus“. Avaldamata jäi romaan „Tuuletallajad“.

Esikkogus ilmus luuletus „Kalmetemäel“.

*Vaid seda, et me seiskasime aja,
ma mäletan. Ja hapraid valgeid kaski.
All Uku koopa vaikselt laulis vesi
ning tuulgi ladvus hingas tasakesi.
Üks viivitus seal aimata meil laskis,
mis elab läbi mitme aastasaja.*

*See kõrge kallas, liiv ja kalmuküünlad.
Kaht keha ühte pühitsev ürgrahu.
Jõe laulust tummad taevaskojaseinad.
Teelehed, tõrvalilled, väriheinad.
Iidsina läbi iga Aja tahu.
Ja päikene ja tuuled, pilverünlad.*

Kiiri Saar lugejatega kohtumas 2011.

Leevil on Eha Valge vanematekodu ja lapsepõlvemaa. Ta on luulekogude „Mõnikord mõttesse jäädes“ ja „Ehavalgel ootas koitu“ autor.

Vanaema pool Leevil viibimised kajastuvad noore kriitiku Ott Kuluski teoses „Veidrikud ja võpatused“.

2011. aasta külapäeval kohtuti Leevilt pärit kirjaniku Kiiri Saarega (Raadla), kelle sulest on ilmunud romaanid „Lepatriinupüüdja“ ja „Martin Greeni juhtum“, jutte ning artikleid kogumikes ja ajakirjanduses. Ilmumas on kaks noorsooraamatut.

Võib-olla jõuavad kunagi kaante vahele ka andekate noorte kirjutajate (Merle Kõlu, Marit Sinijärv, Olga Nuusberg-Lapp, Kerli Kalari jt.) tööd.

Tervishoid

Arstijaoskond töötas Leevil 1923. aastal endise kõrtsihoone (praegune hooldekodu) teises otsas. 1928. aastal olid arsti vastuvõturuumid Leevi mõisa teisel korrusel. Enne II maailmasõda oli Leevil isegi 4-kohaline haiglapalat.

1953. aastal kohandati hoone tuberkuloosihaihlaks, mis 1978. aastal reorganiseeriti sisehaiguste osakonnaks, kus 25-kohalises statsionaaris raviti aastas kuni 400 patsienti. Velskripunkt viidi sõjajärgsel ajal Leevi keskusest kilomeetri jagu Räpina pool asuvasse endisesse Vol-

Tuberkuloosihaiгла 1960ndail.

demar Raudsepa majja, kuhu ta jäi Eesti Vabariigi taastamiseni. Arstidena on Leevil töötanud Parmakson, Kroll, Klaas, Mõttus, Mõistus, Tender, Metsmägi, Meigas, Kivistik, Laanes, Laiksaar, Heinla jt. Alates 1958. aastast töötas Leevi velskripunktis nelja aastakümne vältel kõigi poolt hinnatud tohter Hans Pintson (1927 – 2012), kes pälvis 1997. aastal esimese põlvamaalase Eesti Punase Risti teene-temärgi. 2002. aastal määrati talle Veriora valla elutööpreemia.

1962. aastal pärast ülikooli lõpetamist tuli Leevi haigla juhatajaks doktor Rein Peets, kes töötas hiljem ka Veriora vallaarstina. Meditsiinitöötajadena on siin ametis olnud Alviine Tigasson, Eha Palo, Eha Kirs, Leili Lang, Eha Luts, Linda Fedjanina, Ilme Ausin jpt.

Tuberkuloosihaigla meditsiiniõed.

1995. aastal Leevi haigla likvideeriti ning nüüd asub seal valla hooldekodu, mida Rein Peetsi järel on juhatanud Karmen Kukkk ja

alates septembrist 2010 Aina Olle. Praegu on hooldekodus üheksa 1-5-kohalist tuba kokku 24 voodikohaga. Asutus pakub tööd 11 inimesele, algusest peale on siin töötanud Maive Lillo, Mare Vegner ja Algi Ausin. Hoonet on korduvalt renoveeritud. Uuendamisel on ventilatsiooni- ja kütteseadmed. Öue rajatakse huvipark.

Mailis Merdikese uurimuse järgi on apteek, mida tunti rohu- ja värvipoe nime all, tegutsenud Leevil vähemasti 1905. aastast. Algul keset Leevit kaupluse vastas asunud hoone hävis sõja ajal, pärast sõda oli apteek kaua aega endises kaupmees Nikolai Malmi majas. Apteekritena on töötanud Kartner, Peterson, Pulges,

Leevi vana apteek 1940.

Pugast, Rosme, Punnek, Peets, Odras. 26 aastat oli Leevi apteekriks täpne ja kohusetundlik Linda Valge, kes koos abikaasa Harryga on üles kasvatanud haridus- ja teadusministeeriumis töötava poja Jüri ning bibliograafist tütre Eha. Kõrges eas Linda Valge on säilitanud erksa vaimu ning kultuurihuvi praegugi, osaledes küla ühisüritustel.

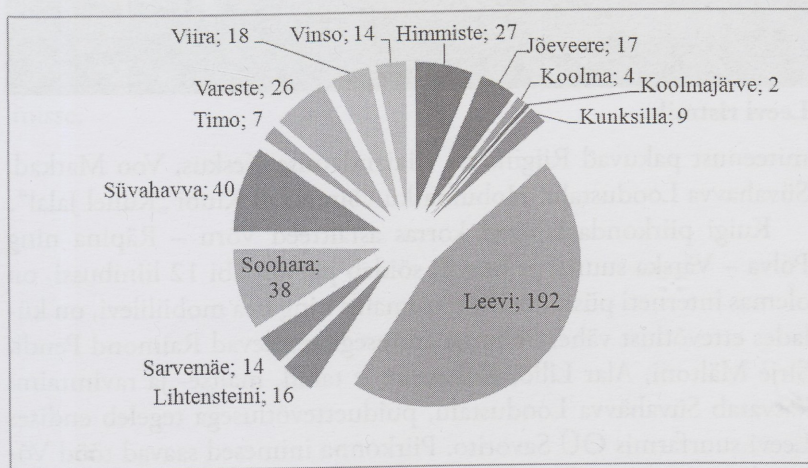
Tänapäev kodukandi väikekülades

Leevi põhikooli õpilased mõtisklesid oma koduküla tulevikust.

Kadi Kukk (7. klass): *Leevit näen ma tulevikus väikse hoolitsetud külana. Poe ümbrus ja bussijaam on koristatud, sealt on võsa maha lõigatud. Suuri kahe- ja kolmekorruselisi maju siia enam ei tohiks ehitada, vaid väikseid talusid. Kuna meie külas on paljudel inimestel säilinud vanaaegseid asju, asub siin muuseum, kus on eraldi toad põllutöö-*

riistade, toidunõude, raamatute ja meie kandi rahvarõivaste jaoks. Külas on veel üks pood, kus müüakse külaelanike omavalmistatud asju.

Kairi Kollom (8.klass): Kuna Leevit teatakse Vöhandu jõe pärast, siis lasen siia ehitada hotelli, kuhu hakkavad käima turistid tervelt maakeralt. Hotelli rajan jõe äärde. Jõepoolne külg on täis rõdusid ja aknaid. Hotelli juures on väike aed, kus kirjanikud ja kunstnikud saavad rahulikult oma tööd teha. Leevil saab olema mitmekümne hektari suurune park kauni Vöhandu ääres, pargi vaikes nurgas on Leevi Kaurite Kunstide Kool, kus igal nädalavahetusel käivad lapsed arhitektuuri, laulmist, tantsimist, maalimist või moekunsti õppimas. Selle kõrval asub avar klaaspalee, kõikjal on palju purskkaeve ja lilli. Veel on Leevil suur hobusekasvatus ja golfikeskus. Kunagi peab Leevi jälle õitsele puhkema ja saama linnaks. Unistada ikka võib!

Elanike arv seisuga 1.01.2012.

Kaunis looduskeskkond on üks paikkonna eripäradest ja samas ka tugev arengupotentsiaal. Piirkonda läbiv Vöhandu jõgi ürgoru kaitsealaga (Kalmetemägi, Sõjatare, veskid, müürid) on tuntud turismiobjektid. Vöhandul viiakse läbi kanuu-, süsta- ja paadimatku. Turis-

Leevi ristmik.

mitenust pakuvad Riigimetsa Majandamise Keskus, Voo Matkad, Süvahavva Loodustalu. Hobumatku võimaldab Klubi „Kuel Jalal“.

Kuigi piirkonda läbivad korras asfaltteed Võru – Räpina ning Põlva – Värska suunal ja Leevilt sõidab päevas läbi 12 liinibussi, on olemas interneti püsiühenduse võimalus ning hea mobiililevi, on külades ettevõtlust vähe. Põllumajandusega tegelevad Raimond Pendi, Sirje Mältoni, Alar Lillo, Kukeasaare jt talud, maitse- ja ravimtaimi kasvatav Süvahavva Loodustalu, puiduettevõtlusega tegeleb endises Leevi suurfarmis OÜ Savorito. Piirkonna inimesed saavad tööd Võhandu jõel töötavas hüdroelektrijaamas, Põlva Tarbijate Ühistu Leevi kaupluses, Veriora valla allasutustes (hooldekodu, rahvamaja, raamatukogu, kalmistu). Ülejäänud töøjõuline elanikkond peab rakendust otsima mujal Eestis või ka välismaal.

Terviseprobleemidega inimesed saavad abi Verioralt, maakonnakeskusest või kaugemalt.

Leevi koolilapsed sõidavad õpilasbussiga Vilustesse, suuremad liinibussiga Põlvasse või teistesse linnadesse. Ka Veriora ja Ruusa raudteejaam pole väga kaugel, kui peres on mõni sõiduvahend. Samas jääme ikka ääremaaks, kus puuduvad kool, haigla, apteek, arstipunkt, sidejaoskond, kingsepp, rätsep, juuksur, suurettevõtted ja linlikud mugavused.

Ometi siin elatakse „looduse keskel ja kahe jalaga maas“, nagu on Süvahavva Loodustalu deviis. Mõned pöörduvad pärast kaugemal ringivaatamist esivanemate elupaika oma juurte juurde tagasi.

„Kodukandis näib kõik elavat ja hingavat märksa rahulikumas rütmis kui mujal, kuid sellegipoolest ei ohusta piirkonda hääbumissurm. Võhanduveere vabaõhukeskuses on laululava, tantsuplats, mänguväljak. Rahvamaja on hoolikalt restaureeritud ning nägusa juurdeehituse saanud, raamatukogu töötab. Siin-seal näeb uusi ja kordatehtud maju, ilusaid koduümbrusi, alles hoitakse kohalikku kultuuripärandit,“ kirjutab kirjanik Kiiri Saar.

Olgu siis käesolev kogumik panuseks kodukandi pärandi säilimisse.

A-110713

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01055156 4

